

**TURUN
YLIOPISTO**

Fyysinen väkivalta varhaiskasvatuksessa – henkilöstön kokemukset ja toimintavalmiudet

ROKL0724-
Kandidaatintutkielma

Laatijat:
Krista Eklund
Karolina Grönberg

29.03.2025
Rauma

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidatutkielma

Oppiaine: ROKL0724 - Kandidaatintutkielma

Tekijät: Krista Eklund ja Karolina Grönberg

Otsikko: Fyysinen väkivalta varhaiskasvatuksessa: henkilöstön kokemukset ja toimintavalmiudet

Ohjaaja: Professori Sara Sintonen

Sivumäärä: 44 sivua

Päivämäärä: 29.03.2025

Tiivistelmä

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkastellaan varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia lasten käyttämästä fyysisestä väkivallasta sekä henkilöstön valmiuksia kohdata ja käsitellä näitä tilanteita. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, kuinka yleistä fyysisen väkivallan kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on, millä tavoin se ilmenee ja millaisia haasteita henkilöstö kokee väkivaltatilanteissa. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan, millaisia tukikeinoja ja ennaltaehkäisytoimenpiteitä varhaiskasvatuksessa on käytössä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja aineisto kerättiin Webropol-kyselyllä, johon vastasi 23 varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsentä. Tulokset osoittavat, että fyysinen väkivalta on varhaiskasvatuksessa yleistä, ja se ilmenee erityisesti siirtymätilanteissa, yllättävissä muutoksissa sekä leikki-tilanteissa. Henkilöstön kokemukset valmiuksistaan kohdata fyysistä väkivaltaa vaihtelivat, ja merkittävä osa vastaajista koki tarvitsevansa lisää koulutusta ja tukea näihin tilanteisiin.

Tutkimuksen perusteella fyysisen väkivallan ennaltaehkäisyssä keskeistä on lapsen yksilöllinen tukeminen, arjen selkeä strukturointi sekä henkilöstön koulutus ja työyhteisön tuki. Tulokset korostavat myös henkilöstöresurssien riittävyyden merkitystä turvallisen ja toimivan varhaiskasvatusympäristön luomisessa.

Avainsanat: fyysinen väkivalta, varhaiskasvatus, varhaiskasvatuksen henkilöstö

Sisällysluettelo

1	Johdanto.....	5
2	Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat.....	7
3	Lapsen käyttämä fyysinen väkivalta	8
3.1	<i>Fyysisen väkivallan ilmeneminen.....</i>	8
3.2	<i>Syyt fyysisen väkivallan taustalla.....</i>	8
4	Fyysinen väkivalta varhaiskasvatuksessa	10
4.1	<i>Varhaiskasvatus.....</i>	10
4.1.1	<i>Lapsen tuen tarpeiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa .....</i>	10
4.2	<i>Varhaiskasvatuksen henkilöstö.....</i>	12
4.2.1	<i>Varhaiskasvatuksen henkilöstön monialainen yhteistyö.....</i>	13
4.3	<i>Fyysisten väkivaltilanteiden ennaltaehkäiseminen varhaiskasvatuksessa .....</i>	14
4.4	<i>Fyysistä väkivaltaa käyttävien lasten kanssa toimiminen varhaiskasvatuksessa .....</i>	17
4.4.1	<i>Fyysisen väkivallan seuraukset.....</i>	18
5	Tutkimusmenetelmä	20
5.1	<i>Aineiston keruu .....</i>	20
5.2	<i>Aineiston käsittely.....</i>	20
6	Tulokset.....	22
6.1	<i>Fyysisen väkivallan ilmeneminen varhaiskasvatuksessa .....</i>	22
6.2	<i>Varhaiskasvatuksen henkilöstön valmiudet kohdata fyysistä väkivaltaa .....</i>	24
6.3	<i>Vaikutukset työntekoon .....</i>	27
7	Pohdinta.....	29
7.1	<i>Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....</i>	29
7.2	<i>Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....</i>	33
7.3	<i>Jatkotutkimusehdotukset.....</i>	35
	Lähteet	36
	Liitteet.....	37

<i>Liite 1. Saatekirje</i>	37
<i>Liite 2. Tietosuojailmoitus</i>	38
<i>Liite 3. Kysely</i>	40

1 Johdanto

Kandidaatintutkielmassa tarkastellaan varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia lasten käyttämästä fyysisestä väkivallasta sekä henkilöstön valmiuksia kohdata ja käsitellä näitä tilanteita. Selvitämme, kuinka yleistä kyseisten tilanteiden kohtaaminen henkilöstön kertomana on ja minkälaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on heihin kohdistuvasta lasten toimesta tapahtuvasta fyysisestä väkivallasta. Selvitämme myös, minkälaista tukea henkilöstö kokee saavansa fyysisissä väkivaltatilanteissa toimimisessa, ennaltaehkäisyssä ja jälkipuinnissa.

Lasten toimesta tapahtuva fyysinen väkivalta ei nouse puheissa yhtä usein esille, kuin aikuisen aiheuttama väkivalta. Pienen lapsen aiheuttamaa väkivaltaa perustellaan usein lapsen nuorella iällä tai sillä, ettei satuttaminen ole tarkoituksenmukaista, eikä lapsi ymmärrä mitä toiminnallaan aiheuttaa. Tyypillisesti lasten aggressio tai aggressiivinen käytös näyttäytyy murjottamisena, huutamisena ja omiin oloihin hakeutumisenä, mutta väkivallan fyysiset ilmenemismuodot ovat tänä päivänä tavallisia. (Riihonen & Koskinen, 2020) Arjessa sattuneista tilanteista ei aina tehdä ilmoitusta, eikä tietoa väkivaltatilanteista työssä siirretä eteenpäin tai oteta puheeksi työyhteisössä. Väkivallan uhkaa ei välttämättä osata ottaa todesta työpaikoilla. Siihen täytyy kuitenkin varautua ainakin seuraavilla tasoilla: työympäristön turvallisuutta parantavilla ratkaisuilla, varmistamalla että apua saa nopeasti, selkeillä toimintaohjeilla, jotka ovat kaikkien työntekijöiden tiedossa, kouluttamalla työntekijöitä uhkaavissa tilanteissa toimimiseen sekä varmistamalla, että koulussa ja varhaiskasvatuksessa on riittävästi työntekijöitä, joilla on valmiuksia vaara- ja uhkatilanteissa toimimiseen (Simberg, 2024). Opetusalan ammattijärjestö OAJ: n teettämän kyselyn mukaan jopa kymmenesosa opettajista on kohdannut työssään väkivaltaa tai sen uhkaa.

Aihe on hyvin ajankohtainen, sillä väkivaltatilanteita kohdataan lähes kaikissa varhaiskasvatusyksiköissä yksiköstä ja ikäryhmästä riippumatta. Työterveyslaitoksen (Työterveyslaitos, 2015) tekemästä tutkimuksesta ”Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa” ilmenee, että väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet opetus- ja kasvatustalouden arkityössä ja että näitä tilanteita tapahtuu päivittäin. Työterveyslaitoksen tutkimuksessa kerrottiin, että samanlaisia tuloksia oli saatu työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrissä 2012 sekä opettajien ammattijärjestön tekemässä työolobarometrissä 2016. Opettajien ammattijärjestön (OAJ:n) vuoden 2024 työolobarometrissä ilmenee, että väkivaltaa koetaan eniten varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa ja että väkivaltaa koetaan lähes yksinomaan lasten ja oppilaiden taholta (Opettajien ammattijärjestö, 2024).

Olemme kohdanneet väkivaltatilanteita omissa työ- ja sijaisuussuhteissa lähes päivittäin, ja tämän vuoksi aihe herättää meissä paljon ajatuksia ja kysymyksiä. Kuinka yleisiä väkivaltatilanteet

todellisuudessa ovat ja minkälaisia edellytyksiä etenkin työuransa alussa olevilla työntekijöillä on toimia kyseisissä tilanteissa? Millaisena varhaiskasvatuksen henkilöstö kokee fyysisen väkivallan ja saavatko henkilöstön jäsenet riittävästi koulutusta tilanteissa oikeaoppista toimimista varten?

2 Tutkimustehtävä ja tutkimusongelmat

Tutkimuksessa tarkastellaan varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia lasten käyttämästä fyysisestä väkivallasta sekä henkilöstön valmiuksia kohdata ja käsitellä näitä tilanteita.

Tarkastelemme myös, miten varhaiskasvatusyksikössä ennaltaehkäistään ja toimitaan väkivaltatilanteen sattuessa. Väkivaltaa esiintyy varhaiskasvatuksessa, eikä henkilöstö välttämättä tiedä miten tilanteissa tulisi toimia oikeaoppisesti. Myös se, miten tilanteita voisi ennaltaehkäistä tai miten väkivaltatilanteita tulisi käsitellä jälkikäteen, ei ole välttämättä kaikille selvillä.

Näiden syiden vuoksi asetimme tutkimuskysymyksiksi seuraavat kysymykset:

1. Miten varhaiskasvatuksen henkilöstö kuvailee kohtaamiaan fyysisiä väkivaltatilanteita?
2. Minkälaiset valmiudet henkilöstöllä on kohdata fyysisiä väkivaltatilanteita?

3 Lapsen käyttämä fyysinen väkivalta

Tässä luvussa käsitellään fyysistä väkivaltaa, mitä sillä tarkoitetaan, millaisena käytöksenä se ilmenee ja mitä syitä väkivaltaisen käytöksen taustalla on.

3.1 Fyysisen väkivallan ilmeneminen

Yleisesti väkivallalla voidaan ymmärtää mitä tahansa hyökkäävää käyttäytymistä, jonka tarkoituksena on tietoisesti vahingoittaa toista ihmistä. Fyysisellä väkivallalla ymmärretään henkilöä tai ryhmää vastaan kohdistuvaa sellaisen voiman käyttämistä, joka voi aiheuttaa fyysisen, seksuaalisen tai henkisen vamman. Tähän väkivaltatyyppeihin kuuluvat muun muassa lyöminen, potkiminen, läimäyttämisen, iskeminen, työntäminen, tuuppiminen, pureminen ja nipistely.

(Hyyti, Kauppila, Koskelainen & Rantaeskola, 2014)

Lapsen käyttämä fyysinen väkivalta ilmenee usein edellä mainituilla tavoilla, eli lyömisellä, potkimisella, tönimisellä, puremisella tai nipistelyllä, mutta se voi usein ilmetä myös tavaroiden heittämisellä toista ihmistä kohti, päälle käymisellä tai tavaroiden rikkomisella. Teräaseella uhkaaminen ja kuristaminen ovat äärimmäisiä ilmenemismuotoja lapsen käyttämälle fyysiselle väkivallalle. Lapsen väkivaltaisen käytöksen kohde vaihtelee tapauskohtaisesti. Lapsi voi kohdistaa väkivaltaista käytöstä itsensä, aikuisiin, muihin lapsiin tai joissain tapauksissa kaikkiin edellä mainittuihin. (Riihonen & Koskinen, 2020)

3.2 Syyt fyysisen väkivallan taustalla

Lapsen aiheuttaman fyysisen väkivallan ja aggression taustalla voi olla useita erilaisia syitä. Aggressiolla tarkoitetaan toisiin yksilöihin tai ympäristöön kohdistuvaa tahallista tai tahatonta väkivaltaa tai häiritsevää käyttäytymistä. Aggressio ei suoranaisesti viittaa kielteisesti ajateltuun aggressiivisuuteen, vaan sillä voi olla myös myönteinen merkitys lapsen kasvussa ja kehityksessä. Aggressiota esiintyy monissa tilanteissa ilman vihaisuutta, joskin vihan tunteet saattavat tilanteen mukaan johtaa aggressiivisen tai väkivaltaisen käyttäytymisen syntyyn. (Riihonen & Koskinen, 2020) Aggressiivinen käytös näyttäytyy usein reaktiivisena, jolloin se liittyy suuriin ja hallitseviin tunteisiin. Aggressiivisen käytöksen ja fyysisen väkivallan laukaisevia tekijöitä voivat olla esimerkiksi väsymys, nälkä, tunnekuohut, yksin jäämisen tai hylätyksi tulemisen tunteet, perhe- ja kaverisuhdevaikeudet, mielipaha tai pettymys. Usealle lapselle pettymyksen tunteet ovat suurimpia laukaisevia tekijöitä, jotka lopulta johtavat aggressiiviseen käyttäytymiseen (Riihonen & Koskinen, 2020).

Lapsen aggressiivinen käytös liittyy usein ympäristöön ja erilaisiin altistaviin tekijöihin. Altistavista tekijöistä puhuttaessa tarkoitetaan pitkäaikaisia elämään vaikuttavia tekijöitä. Osa niistä saattaa olla

yhteydessä lapsen synnynnäiseen herkkyyteen tai ominaisuuksiin, joihin ei ole mahdollista vaikuttaa. Myös aiemmat traumaattiset kokemukset ja stressi voivat olla altistavia syitä aggressiivisuudelle. Perheessä tai lähipiirissä tapahtuneet suuret muutokset näkyvät usein lapsen toiminnassa ja käytöksessä.

Toisaalta lapsen kykyyn säädellä aggressiivista käytöstä vaikuttaa myös lapsen kehitysikä. Kun ryhmässä toimivan lapsen kehitysikä on muita nuoremman oloinen, käytetyt keinot ja toimintatavat voivat olla muihin nähden epäkypsiä. Lapsen voi olla haastavaa löytää keinoja selviytyä esimerkiksi tilanteista, jotka vaativat erityisesti tunteiden säätelyn taitoa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että lapsen väkivaltaisen käytöksen ylläpitävänä tekijänä voi olla perheen kasvatuskulttuuri. Tapaukset, joissa huoltajat käyttävät kuritusväkivaltaa tai suhtautuvat siihen myönteisesti ovat yhteydessä lapsen tapaan käsitellä vastaavia tilanteita itse. Väkivaltatilanteisiin katsojan roolissa osallistuminen on lapselle yhtä haitallista kuin itse väkivallan kohteeksi joutuminen. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Aiemmat tutkimukset vanhempien aggressiivisista uskomuksista (Cheah & Shepered, 2011) ja (Bayram Özdemir & Cheah, 2017) osoittavat, että äitien ajatukset aggressiivisuudesta ja sen hyväksyttävyydestä vaihtelevat aggression tyypistä riippuen. Joidenkin kulttuuriryhmien kohdalla itsepuolustusta, kosta ja kunniaa arvostetaan toisia kulttuureja enemmän, jonka vuoksi fyysinen väkivalta saatetaan kokea hyväksyttävämmäksi (Rothenberg, 2022).

4 Fyysinen väkivalta varhaiskasvatuksessa

Tässä luvussa käsitellään varhaiskasvatusta ja millainen kasvuympäristö varhaiskasvatus on lapselle. Luvussa käsitellään myös varhaiskasvatusta työyhteisönä ja sitä, miten varhaiskasvatuksessa ennaltaehkäistään fyysisiä väkivaltatilanteita ja miten kyseisissä tilanteissa toimitaan.

4.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan yhteiskunnallista palvelua, jonka tehtävänä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. (Opetushallitus, 2022). Varhaiskasvatus on osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja se kattaaakin ikävuodet 0–6 eli lapsen ensimmäiset vuodet vauvasta peruskoulun aloitukseen asti. Varhaiskasvatusta voidaan toteuttaa varhaiskasvatustilain mukaan päiväkotitoimintana, perhepäivähoitona tai avoimena varhaiskasvatustoimintana kuten kerho- tai leikkitoiminta. Lapsilla on lain mukaan oikeus päiväkodissa tai perhepäivähoidossa annettavaan varhaiskasvatukseen, mutta lapsen huoltaja päättää kuitenkin lapsen osallistumisesta varhaiskasvatukseen. (Opetushallitus, 2022)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) korostavat toimintakulttuurin merkitystä lapsen hyvinvoinnin, oppimisen ja kehityksen tukemisessa. Toimintakulttuurilla viitataan siihen, millä tavalla varhaiskasvatusorganisaatiot kuten päiväkodit ja perhepäivähoito, järjestävät toimintaansa, millaisia arvoja ne noudattavat ja miten vuorovaikutus sekä oppiminen arjessa toteutuvat. Keskeisiä periaatteita toimintakulttuuriin ovat lapsilähtöisyys ja osallisuus, yhteisöllisyys, turvallinen ja kannustava ilmapiiri, leikki ja oppiminen, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus, kestävä elämäntapa, oppimisen ilo ja myönteinen pedagogiikka ja jatkuva arviointi ja kehittäminen. Varhaiskasvatussuunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria käytännössä luomalla arkeen rakenteet ja rutiinit, joissa pyritään joustavuuteen ja lasten tarpeiden huomioimiseen. Aikuisen rooli ohjaa myös toimintakulttuuria, sillä aikuinen toimii turvallisena ja läsnä olevana oppimisen mahdollistajana ja esimerkkinä arjen eri tilanteissa. Myös huoltajien osallisuus on arvokas osa varhaiskasvatuksen toteutusta, ja suunnittelutyössä onkin hyvä hyödyntää huoltajien asiantuntemusta lapsista. (Opetushallitus, 2022)

4.1.1 Lapsen tuen tarpeiden huomioiminen varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus oman kehityksensä, oppimisensa ja hyvinvointinsa edellyttämään tukeen. Tuen muotoja ovat yleinen tuki, tehostettu tuki ja erityinen tuki. Kolmiportaisen tuen oikea-aikaisella käytöllä tuetaan lapsen myöhempää kehitystä ja oppimista. Varhaiskasvatuksen perustoiminta toteuttaa yleistä tukea ja näin ollen kaikki lapset saavat sitä

tarpeidensa mukaan. Tehostetusta ja erityisestä tuesta tehdään erikseen hallintopäätös ja se koskee vain niitä lapsia, joille tukimuotoa on haettu. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2022)

Yleisellä tuella tarkoitetaan tukea arkisissa tilanteissa, kuten pukemisessa, siirtymissä, kaverisuhteissa, leikkimisessä tai kielen kehityksessä. Pedagogista toimintaa yksilöllistetään lapselle sopivaksi käyttämällä esimerkiksi soveltuvia materiaaleja, välineitä, opetusohjelmia tai osa-aikaista erityisopettajan antamaa tukea ja mahdollistetaan tällä tavoin lapsen osallistuminen ja onnistuminen kyseisissä toiminnoissa. Yksilöllistämällä luotua tukea annetaan niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. (Opetushallitus, 2022)

Tehostettu tuki on intensiteetiltään voimakkaampaa ja yksilöllisempää kuin yleinen tuki. Tuki voi olla kestoaltaan lyhyttä tai pidempään jatkuvaa, mutta sitä on annettava niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen saamaa tukea tehostetaan suunnittelulla, sekä lisäämällä ja vahvistamalla toteuttamistapoja. Tuki muodostuu säännöllisistä ja samanaikaisesti toteutettavista useista tuen muodoista. Erityistä tukea annetaan lapselle, jos yleinen tuki tai tehostettu tuki ei riitä. Tukea voidaan antaa vamman, sairauden, kehityksen viivästymisen tai jonkin muun lapsen oppimiseen ja kehitykseen vaikuttavan toimintakykyä merkittävästi alentavan syyn vuoksi. Erityinen tuki muodostuu monista tuen muodoista ja tukipalveluista ja se on jatkuvaa ja kokoaikaista.

Lapsen tuki voi sisältää niin pedagogisia, rakenteellisia kuin hoidollisiakin tuen muotoja. Pedagogisiin tuen muotoihin lukeutuvat toistuvien toimintojen sekä selkeän ja ennakoitavan päivärhythmin luominen. Myös sensitiiviset ja saavutettavat vuorovaikutustaidot, kuten viittomat, kuvat tai teknologiset ratkaisut ovat esimerkkejä pedagogisen tuen muodoista. Rakenteellisen tuen muodoilla tarkoitetaan henkilöstön osaamisen ja erityispedagogisen osaamisen lisäämistä sekä ryhmäkoon ja henkilöstön mitoituksen muokkaamista lapsen tuen tarpeen mukaan. Hoidollisella tuella tarkoitetaan menetelmiä ja toimintatapoja, joilla vastataan lapsen tarvitsemaan hoitoon, hoivaan ja avustamiseen. Lapsen terveydenhoidolliset tarpeet, kuten pitkäaikaissairauksien hoito, lääkitys tai ruokavalio, huomioidaan hoidollisen tuen muodoissa. (Opetushallitus, 2022)

Pedagogisen, rakenteellisen ja hoidollisen tuen toimintatapojen toteutuksessa tulee huomioida lapsen etu ja tuen tarve. Lapsen edun mukaista on, että tukitoimet ja mahdollisten apuvälineiden käyttö suunnitellaan niin, että lapsi saa toimia vertaisryhmässä ja samoissa tiloissa muun lapsiryhmän kanssa. Tämän toteutumiseksi varhaiskasvatyüksikössä tehdään paljon yhteistyötä myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijoiden kanssa, jotta henkilöstö saa ohjausta ja konsultaatiota tilanteissa toimimiseen. (Opetushallitus, 2022)

4.2 Varhaiskasvatuksen henkilöstö

Varhaiskasvatus on moniammatillinen kasvattajayhteisö, joka perustuu tiimityöhön ja erilaisiin työryhmiin. Se tuo yhteen monenlaista asiantuntijuutta ja kehittää näin ollen varhaiskasvatuksen henkilöstölle yhteisiä työvälineitä, kieltä ja ymmärrystä eri tehtäviä varten. Yhteisön jäsenet saattavat edustaa eri taustoja, organisaatioita ja koulutusaloja, mutta yhteinen varhaiskasvatukseen liittyvä ydintehtävä yhdistää heidät yhteisöksi. (Kupila, 2017.) Varhaiskasvatuksen työyhteisöllä voidaan tarkoitaa montaa eri yhteisöä. Työntekijälle lähimpänä yhteisönä toimii työntekijän oma tiimi ja siitä seuraavana koko varhaiskasvatusyksikkö eli esimerkiksi päiväkotia, jota johtaa päiväkodin johtaja. Varhaiskasvatusyksiköstä seuraavana on suurempi yhteisö, joka kattaa koko kunnan tai alueen varhaiskasvatuksen piirissä toimivat yksiköt. Näihin lukeutuvat varhaiskasvatusyksiköiden henkilöstön lisäksi erinäiset konsultointipalveluja tarjoavat kasvatustalon ammattilaiset.

Varhaiskasvatusyksiköiden sisällä olevissa tiimeissä on paljon erilaista asiantuntijuutta, joka rikastuttaa tiimiä. Tiimin jäsenten vahvuudet on kuitenkin tunnistettava ja niitä kehitettävä, jotta tiimistä saadaan luotua paras pedagoginen käytäntö (Kupila, 2017).

Tiimin jäsenillä on erilaisia rooleja, jotka määräytyvät henkilön koulutuksen mukaan ja näin ollen luovat tiimin jäsenille erilaiset työnkuvat ja vastualueet. Ryhmän opettaja vastaa toiminnan pedagogisuudesta ja toimii tiimin pedagogisena johtajana, kun taas lastenhoitajan työnkuvaan kuuluu pääasiassa hoidollinen puoli. Vaikka monet tiimin vastualueet on määritelty työnkuvien mukaan, voi tiimi sopia keskenään omista toimintatavoistaan ja joustaa niissä esimerkiksi työvuorojen vuoksi. Tietty työvuorokohtaiset toimintatavat selkeyttävät päivän kulkua niin lapsille kuin aikuisillekin, kuten tietyssä työvuorossa oleva työntekijä menee ensimmäisten lasten kanssa ulos tai lepoaikalle.

Omaa ammattitaitoa kehitetään jatkuvasti työtä ja itsereflektiota tehdessä. Kaikkea vastuuta lasten haastavan käytöksen kohtaamiseen liittyen ei voida kuitenkaan asettaa henkilöstölle, vaan henkilöstön kuuluu saada tukea tilanteissa toimimiseen ja omaan jaksamiseen. Tiivis yhteistyö koko varhaiskasvatusyksikön henkilöstön välillä on tärkeää. Joskus myös työnohjauksesta ja lisäkoulutuksista saadaan apua haastavissa tilanteissa toimimiseen.

Työyhteisö on työntekijälle enemmän kuin satunnainen joukko ihmisiä, joiden kanssa tehdään töitä. Hyvä työyhteisö ja työyhteisön antama tuki on suoraan yhteydessä työmotivaatioon, työn merkityksellisyyteen ja ennen kaikkea työhyvinvointiin. Myönteinen yhteisöllisyys sisältää vuorovaikutusta, joka on avointa ja luottamuksellista. (Kopposela, 2005)

Työyhteisön positiivinen yhteisöllisyys antaa myös mahdollisuuksia yhteiseen identiteettiin, arvoihin, erilaisuuden hyväksymiseen sekä pyrkimyksen avoimuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. (Kopposela,

2005) Positiiviseen työyhteisöön vaikuttaa työyhteisön koko rakenne, kuten työyhteisön kulttuuri, identiteetti, toiminta ja resurssit.

Kriisitilanteen sattuessa työyhteisö voi toimia merkittävänä tukena työntekijöille. Työyhteisön kriisin vaiheet voidaan määritellä esimerkiksi seuraavalla tavalla: aluksi työyhteisö on tulehtunut. Tilanteen pitkittyessä työyhteisö muuttuu psykoottiseksi. Mikäli huono kehitys jatkuu, yhteisö siirtyy ilmapiiriltään jähmettyneeseen vaiheeseen. Vaiheista viimeinen käsittää ahdistuksen torjumisen, jolloin voidaan puhua jo torjuvasta tai neuroottisesta työyhteisöstä. (Terhi & Jankola, 1991)

Työyhteisön matka kohti kriisitilannetta ei ole koskaan yksiselitteinen. Työssä tulee parempia hetkiä, ja työntekijöiden lomat ja vapaat saattavat helpottaa tilannetta väliaikaisesti. Välissä saattaa huomata hetkiä, jolloin työyhteisö näyttää päällisin puolin hyvinvoivalta ja tavanomaiselta. Mikäli tilanteen juurisyihin ei puututa, on todennäköistä, että tilanne johtaa kriisiin työyhteisössä. Kun huonosti voiva työyhteisö alkaa näkyä ulkopuolisille, on luontevaa, että johto pyrkii saamaan tilanteen hallintaansa. (Kopposela, 2005)

Esimiehen tehtävä on johtaa ja toimia työyhteisön tukipilarina. Näin ollen esimiehen rooli henkilöstön tukijana on merkittävä. Esimies huolehtii työn organisoinnista, kehittämistyöstä ja ylläpitää omalta osaltaan työyhteisön ilmapiiriä. Esimiehen tehtäviin kuuluu myös työntekijöiden hyvinvoinnin tukeminen, ongelmatilanteiden ratkaisu, keskustelut- ja palautteen anto, sekä ammatillisen kasvun ja koulutuksen mahdollistaminen työyhteisössä.

4.2.1 Varhaiskasvatuksen henkilöstön monialainen yhteistyö

Lapsen edun ensisijaisuus ohjaa monialaista yhteistyötä. Erityisen tärkeää on yhteistyö huoltajien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä ja sen tavoitteena onkin yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Huoltajien ja henkilöstön välistä luottamusta rakennetaan tasa-arvoisella ja avoimella vuorovaikutuksella sekä keskinäisellä kunnioituksella ja nämä tukevat myös yhteisen kasvatusyhteistyön päämäärien saavuttamista. (Opetushallitus, 2022)

Yhteistyökäytännöistä ja periaatteista sovitaan lastenneuvolan, lastensuojelun, kasvatus- ja perheneuvolan sekä muiden sosiaalitoimen palvelujen kanssa sellaisia tilanteita varten, joissa neuvotellaan lapsen asioista tai edellytetään viranomaisten puuttumista (Opetushallitus, 2022).

Monialainen yhteistyö näkyy myös lasten tuentarpeita huomioidessa ja toimintatapoja tarkasteltaessa.

4.3 Fyysisten väkivaltatilanteiden ennaltaehkäiseminen varhaiskasvatuksessa

Uhmaikä ja asetettujen rajojen puskeminen voidaan nähdä osana lapsen luontaista kehitystä. Pitkäkestoinen, voimakas ja fyysinen väkivalta, eivät kuitenkaan kuulu lapsen kehitykseen (Suomen lääkäriliitto, 2017). Fyysisten väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyyn on olemassa erilaisia keinoja, mutta keinot ovat lasten kohdalla usein yksilöllisiä. Lapsen yksilöllinen kohtaaminen sekä toiminnan suunnittelu ja toteutus lapsen yksilölliset tarpeet huomioiden ovat avainasemassa fyysisten väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyssä. Väkivaltakäytöstä vähentävillä ja lieventävillä tekijöillä on usein suuri merkitys arjen toiminnassa. Lieventävien tekijöiden tunnistaminen edellyttää lapsen yksilöllistä kohtaamista sekä lapsen kanssa käytettyjen toimintatapojen tuntemista. Lieventävinä tekijöinä voidaan nähdä lapselle mieluisat ja rauhoittavat puuhetket, läheisten ihmissuhteiden tarjoama lämpö ja tunnesäätelyn tuki sekä ihmisten arvot ja arvostukset. Myös sosiaalisissa ympäristöissä saadut uudet roolit ja väkivallattoman käyttäytymisen konkreettisten hyötyjen korostaminen voi toimia lieventävinä tekijöinä. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Aggressiokasvatus luo pohjan väkivaltaisen käytöksen ennaltaehkäisyyn. Sen tarkoituksena on opettaa lapselle, että vihaisena voi toimia muutenkin kuin väkivaltaisesti ja että suuttuminen on itsessään normaali tunnereaktio. Tunteiden hallinta ja niistä puhuminen opettavat lasta tunnistamaan omia tunteitaan ja sitä kautta lapsi oppii myös käsittelemään niitä paremmin. Lapsen kanssa on hyvä käydä läpi, millainen käytös on toivottua ja mikä taas ei toivottua ja keskustella siitä, millä tavoin lapsi voi käsitellä vihantunteitaan ilman, että satuttaa itseään tai muita. Havaitessaan lapsen ei toivottua käytöstä, on siihen puututtava heti, jotta lapsi ymmärtää toimineensa väärin ja hänen on mahdollista muuttaa toimintaansa vastaavissa tilanteissa. Tällä tavoin ennaltaehkäistään tulevia väkivaltatilanteita. (Cacciatore & Hurme, 2014)

Lapsilla esiintyy usein rajoittamis- ja pettymystilanteissa ohimeneviä käytösoireita. Näitä oireita lisäävät esimerkiksi väsymys, stressi, provokaatio, jano, nälkä ja kipu (Suomen lääkäriliitto, 2017). Käytöshäiriöiden keskeisimpänä hoitomuotona toimivat perhe- ryhmä tai yksilölliset sosiaalisia taitoja- ja tunteiden säätelyn harjoittelua kehittävät menetelmät. Vanhemmuustaitoihin kohdistuvat hankkeet ovat osoittautuneet myös tehokkaiksi keinoiksi käsitellä lapsen aggressiivista käytöstä. Tällaisia hankkeita ovat esimerkiksi Voimaperheet ja Ihmeelliset vuodet. Selvät pelisäännöt ja toivotun käytöksen huomioiminen ovat hankkeissa avainasemassa. Onnistumisista palkitseminen ja lapsen vapaan toiminnan aktiivinen valvonta vähentävät fyysisten väkivaltatilanteiden uhkaa huomattavasti. Rangaistuksiin perustuvat menetelmät eivät tuota pitkällä aikavälillä tuloksia, eivätkä vähennä aggressiivista käytöstä. Rangaistukset saattavat lisätä käytösoireilua entisestään. (Suomen lääkäriliitto, 2017)

Väkivaltatilanteita voidaan ehkäistä tunnistamalla lapsessa erilaisia merkkejä, kuten kehollisia, toiminnassa näkyviä tai ilmeitä, jotka ilmenevät juuri ennen väkivaltaista käytöstä. Merkit ovat yksilöllisiä ja ne liittyvät usein lapsen haavoittuvuuteen, eli lapsi kokee jollain tavalla olevansa haavoittuvainen ja reagoi toiminnallaan kyseiseen tilanteeseen (Riihonen & Koskinen, 2020). Tilanteiden ennaltaehkäisyssä on huomioitava myös lapsen yksilölliset tuentarpeet, eli että arjen toiminnoissa toteutuu niin rakenteelliset kuin pedagogisetkin tuen muodot. Näillä tuen muodoilla tarkoitetaan lapsen kohdalle mietittyjä yksilöllisiä järjestelyjä, jotka huomioidaan niin toiminnan suunnittelussa, pienryhmissä ja henkilöstön määrässä. Esimerkiksi toimintaympäristöjä ja ryhmäkokoja muokkaamalla pystytään vaikuttamaan lapsen haavoittuvuuteen, kun tila on pienempi, lapsia on ympärillä vähemmän ja aikuisilla on parempi mahdollisuus huomioida lapset ja heidän taitonsa ja tarpeensa. Näin lapset kokevat itsensä tärkeiksi ja saavat paremmin tukea ja huomiota toimintojen tekemiseen ja samalla välttämään tilanteita, joissa lapsi kokee turhautumista ja joutuu odottamaan aikuisen huomiota.

Koko varhaiskasvatusryhmän arjen toimivuuteen pystyy vaikuttamaan erilaisilla keinoilla. Nämä keinot helpottavat sekä koko ryhmän arkea, mutta toimivat myös väkivaltatilanteiden ennaltaehkäisyssä. Keinoista tärkeimpänä on arjen strukturointi, eli päivittäisten toimintojen ja rutiinien suunnitelmallista järjestämistä siten, että lapsilla on selkeä päivärytmi, ennakoitava ympäristö ja säännöllisenä pysyvät rutiinit. (Riihonen & Koskinen, 2020) Strukturointi tuo lapselle turvallisuudentunnetta, tukee lapsen itsenäisyyttä ja keskittymistä sekä vähentää turhautumista ja konflikteja, lapsen tietäessä mitä häneltä odotetaan ja mitä seuraavaksi tapahtuu. Struktuuria lisätään esimerkiksi visuaalisilla ja sanallisilla ohjeilla, kuten kuvakorttien avulla rakennetulla päiväjärjestyksellä ja lyhyillä ja selkeillä sanallisilla ohjeilla, joiden avulla lapsi oppii ymmärtämään ja ennakoimaan seuraavia tapahtumia. Kuvallisen päiväjärjestyksen avulla saadaan strukturoitua arkea, mutta tämän lisäksi on tärkeää ennakoita myös normaalista päivästä poikkeavia erikoistilanteita, kuten retkiä tai tapahtumia. Normaalista poikkeavat tilanteet aiheuttavat väkivaltaisesti käyttäytyvissä lapsissa tunnekuohuja, sillä he eivät ole osanneet varautua kyseisiin tilanteisiin ja kokevat ne ehkä pelottavina. Näitä erikoistilanteita on tärkeä käydä lasten kanssa läpi hyvissä ajoin niin kielellisesti kuin visuaalisestikin, jotta lapsi ehtii käsitellä asiaa ja tottua muuttuneeseen tilanteeseen. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Monilla väkivaltaisesti toimivilla lapsilla on vähintään lieviä ongelmia kielenkehityksessä, ajatusten mielenensisäisessä prosessoinnissa tai työmuistissa (Riihonen & Koskinen, 2020). Tämän vuoksi sanallisesti annettavat ohjeet on syytä pitää selkeinä ja lyhyinä. Kun ohjeita annetaan yksi kerrallaan, lapsella on parempi mahdollisuus onnistua sen toteuttamisessa ja näin ollen aikuisen on mahdollista antaa lapselle myönteistä palautetta onnistumisista, joka taas motivoi lasta toimimaan aikuisen

ohjeiden mukaan. Myönteistä palautetta voi antaa sanallisesti tai näyttämällä peukkua tai kuvakorttia. Tärkeintä on antaa lapselle myönteistä palautetta silloin kun hän sen ansaitsee, sillä palautteen myötä lapsi kokee onnistuvansa ja olevansa hyvä jossakin asiassa. Positiiviset kokemukset motivoivat lasta jatkossakin toimimaan tällä tavoin, sillä lapsi haluaa kokea onnistumisen tunteen myös uudelleen. Tehtävityöskentelyssä lapsen on tärkeä saada tukea niin ohjeistuksen avulla, mutta tarvittaessa myös aikuiselta. (Riihonen & Koskinen, 2020) Aikuisen tuki ja läsnäolo helpottavat tehtävien tekemistä, sillä aikuisen on mahdollista ohjata tehtävien tekemistä ja pilkkoa tehtävät lapselle sopiviksi palasiksi, jolloin lapsen on helpompi kohdistaa keskittyminen yhteen tehtävään kerralla ja onnistua sen tekemisessä.

Lapsen tunnetilojen arviointi lapsen kanssa yhdessä esimerkiksi oman tunnemittarin tai askarreltujen liikennevalojen avulla voi olla yksi keino ennaltaehkäistä väkivaltatilanteiden syntyä. Lapselle voi olla haastavaa sanoittaa omia tunteitaan, joten visuaalistamalla tunteet, lapsi pystyy tunnemittarin avulla viestimään aikuiselle omista tunnetiloistaan. Tunnemittarin avulla aikuisen on myös helpompi huomioda lapsen sen hetkinen tunnetila ja ohjata tilannetta niin, että väkivaltatilanteelta vältytään. Aikuisen huomatessa lapsen hermostumisen tai kiihtymisen, on aikuisen mahdollista ohjata lapsi rauhoittumaan jo ennen kuin tilanne ehtii kärjistyä väkivaltaiseksi käytökseksi. Lapselle voi luoda rauhoittumispaikan, jonka lapsi kokee mukavaksi ja turvalliseksi ja jossa hän saa rauhassa aikaa tunteidensa hallintaan saamiseksi. Tilanteet selvitetään vasta sitten, kun lapsi on rauhoittunut. Toisinaan fyysinen rajoittaminen saattaa kiihdyttää lasta entisestään. Aikuisen rauhallisuus toimii oivana esimerkkinä lapsen rauhoittumiselle (Suomen lääkäriliitto, 2017).

Liikunnalla on positiivisia vaikutuksia oppimistuloksiin ja se auttaa myös voimakkaiden tunteiden hallitsemisessa (Riihonen & Koskinen, 2020). On tärkeää mahdollistaa lapsille energian purkua fyysisenä tekemisenä keskittymistä vaativien tehtävien välissä, jotta lapsi ei kuormitu yhtämittaisista keskittymistä vaativista tehtävistä ja näin ollen turhaudu niistä. Tämän vuoksi päiväjärjestystä on hyvä miettiä tarkkaan ja sijoittaa keskittymistä vaativat tehtävityöskentelyt sopivaan kohtaan päivää.

Toisinaan myös lastensuojelusta voidaan saada apua vaikeisiin käytöshäiriöihin esimerkiksi tukihenkilön muodossa. Erityisen väkivaltaisen ja voimakkaan käytöksen kohdalla myös osastohoidosta voi olla apua. Osastohoitoon ei päädytä yksittäisten raivokohtausten vuoksi. Usein osastohoitoon joutumisen syynä saattaa olla esimerkiksi lapsen itsetuhoisuus. (Suomen lääkäriliitto, 2017) Myös lääkehoidon mahdollisuutta saatetaan punnita tilanteissa, joissa käytöshäiriöt ovat huomattavia. Impulsiivisuuden ja aggressiivisen käytöksen säätelyssä käytetyt lääkkeet ovat usein psykoosilääkkeitä tai ADHD:n oireisiin käytettäviä lääkkeitä. Lääkehoidon aloittamisesta vastaa erikoissairaanhoido. Lääkityksen vaikutuksia seurataan tarkkaan ja lääkityksen jatkoa punnitaan

huolellisesti. Fyysisen väkivallan ennaltaehkäisy on monitahoista ja tiivistä yhteistyötä edellyttävää. Pitkäjänteinen toivottuun käytökseen ohjaaminen ja uusien selviytymiskeinojen opettaminen, ovat aggressiivisen lapsen kohdalla merkittäviä. (Suomen lääkäriliitto, 2017)

4.4 Fyysistä väkivaltaa käyttävien lasten kanssa toimiminen varhaiskasvatuksessa

Päivähoitoryhmistä löytyy eri tavalla haastavasti käyttäytyviä lapsia ja osa haastavasta käytöksestä ilmeneekin fyysisenä väkivaltana. Yleinen kokemus aikuisilla, jotka työskentelevät haastavasti käyttäytyvän lapsen kanssa on itsensä keinottomaksi ja riittämättömäksi tunteminen. Näiden kokemusten seurauksena aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus saattaa muuttua kielteiseksi ja hankalaksi. (Linnove & Kivijärvi, 2011) Kyetäkseen myönteiseen vuorovaikutukseen myös haastavissa tilanteissa, on aikuisen opittava tunnistamaan ja hallitsemaan kielteiseksi kokemansa tunteet ja käyttämänsä puolustusmekanismit. Aikuisen on myös syytä tunnistaa oman käytöksen vaikutukset lasten käytökseen ja osattava ennakoita erilaisia tilanteita, jotka saattavat johtaa joidenkin lasten haastavaan käytökseen.

Jos tilanne ennakoinnista huolimatta pääsee kärjistymään ja lapsi alkaa käyttäytyä väkivaltaisesti, on aikuisen toimittava tilanteessa ripeästi. Aikuisen tärkein tehtävä on huolehtia läsnäolijoiden turvallisuudesta eli lasta on estettävä satuttamasta itseään tai muita. Aikuisen tehtävänä on auttaa lasta parhaansa mukaan ja olla läsnä lapselle. Jo aikuisen rauhallinen olemus ja läsnäolo ja tuki tilanteessa saattaa rauhoittaa lasta. Lapselle annetaan yksinkertaisia, lyhyitä ja selkeitä ohjeita, jotka jäävät lapsen mieleen ja aikuisen on puhuttava lapselle neutraalisti, mutta jämäkästi. Myös kuvatukea voi hyödyntää tilanteessa, jotta lapsi ymmärtäisi tunnetilansa vahvuuden. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Lapsen väkivaltaiseen käytökseen pyritään vaikuttamaan puheella ja läsnäololla. Se ei aina kuitenkaan riitä ja lapsen käytöstä on rajattava joko häneen koskematta tai fyysisesti. Lapsen käytöstä voi rajata esimerkiksi ohjaamalla lapsi ennalta sovittuun turvalliseen rauhoittumispaikkaan, jossa hän saa rauhoittua itse ilman häiriötekijöitä. Lasta ei kuitenkaan jätetä tilanteessa täysin yksin, vaan aikuinen on koko ajan saatavilla esimerkiksi tilan ovensuussa tai muuten lähellä rauhoittumispaikkaa. Kun lapsi ohjataan toiseen tilaan ja hänen käytettävissään olevaa tilaa rajataan tilapäisesti, on lapselle hyvä kertoa, milloin hän pääsee takaisin muiden seuraan. Selkeät ja yksinkertaiset ohjeet auttavat lasta ymmärtämään tilanteen ja sen, ettei häntä rangaista tilanteesta, vaan, että häntä pyritään auttamaan. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Lapsen fyysiseen rajaamiseen, eli kiinnipitoon on turvauduttava, mikäli oireilevan lapsen tai muiden lasten tai aikuisten turvallisuus on vaarassa. Fyysinen rajaaminen rikkoo ihmisen

itseääräämisoikeutta ja se voi tuntua lapsesta vastenmieliseltä ja pelottavalta. Turvallisella kiinnipidolla saadaan vakavat väkivaltatilanteet hallintaan ja se voi lisätä lapsen luottamusta siihen, että häntä pystytään auttamaan. Kaikki lapset eivät kuitenkaan hyödy kiinnipidosta vaan saattavat hermostua siitä lisää. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Kiinnipitotilanteissa on tärkeää, että tilanteessa on riittävästi rauhallisia aikuisia, jotka osaavat turvalliset ja lasta vahingoittamattomat otteet. Fyysinen rajaaminen on toteutettava mahdollisimman rauhallisesti ja turvallisesti ja se onkin helpointa, jos siihen osallistuu vähintään kaksi aikuista. Lapsen koosta riippuen fyysinen rajaaminen voi onnistua turvallisesti myös yhdeltä aikuiselta. Aikuisen tulee käyttäytyä rajaamistilanteessa rauhallisesti, johdonmukaisesti ja keskittyen lapsen tukemiseen ja jättää muu keskustelu pois. Lasta kohtaan on osoitettava ystävällisyyttä ja myötätuntoa, vaikka lapsi puhuisi tai käyttäytyisi tilanteessa epäasiallisesti. Fyysisen rajaamisen tärkeimpänä tavoitteena on tilanteen rauhoittaminen mahdollisimman nopeasti ja se onkin lopetettava heti kun se on mahdollista lapsen oman ja muiden turvallisuuden kannalta. (Riihonen & Koskinen, 2020)

4.4.1 Fyysisen väkivallan seuraukset

Lapsen aggressioon suhtautuminen vaihtelee usein ympäristön ja lasten iän mukaisesti. Pienen lapsen tapa lyödä katsotaan monesti johtuvan lapsen kehitysiästä, jonka vuoksi pienemmän lapsen aiheuttama fyysinen väkivalta ei herätä yhtä suuria tunnereaktioita, kuin isomman lapsen vastaava toiminta. Moni kasvattaja kokee väkivaltaisen lapsen ”hankalana asiakkaana”, jonka kanssa on haastava keksiä toimivia etenemistapoja. (Riihonen & Koskinen, 2020) Työssä tapahtuva väkivalta voi olla työntekijälle traumatisoivaa. Fyysisen väkivallan kokemisella on vaikutuksia henkilöstön tunteisiin, toimintaan ja ajatuksiin.

Henkilöstön kokema, lapsen toimesta tapahtuva fyysinen väkivalta vaikuttaa henkilöstön omiin tunteisiin, ajatuksiin ja toimintaan. Osa vaikutuksista saattaa olla täysin tiedostettuja, osa puolestaan tiedostamattomia suojakeinoja, jotka ovat kehittyneet ikävien kokemusten myötä. Lapsen aiheuttamaa fyysistä väkivaltaa kokenut aikuinen voi tuntea lasta kohtaan vihaa, inhoa ja pelkoa. Lapsi leimataan hankalaksi, pelottavaksi ja vastenmieliseksi ikävien kokemusten pohjalta. (Riihonen & Koskinen, 2020) Sääli ja halveksunta saattaa näkyä niin aikuisten, kuin muiden lastenkin käytöksessä. Moni väkivaltainen lapsi on tilanteessa, jossa aikuiset pelkäävät ja syrjivät lasta epätoivotun käytöksen vuoksi. Lapsi ei kykene toimimaan sosiaalisten odotusten mukaisesti, eikä lapsen siksi ole helppo päästä yhteisiin toimintoihin tai leikkeihin mukaan.

Aikuisen toimintaan saattaa eksyä huomaamattakin tietynlaisia tapoja toimia tai reagoida väkivaltaisen lapsen kanssa. Aikuiset saattavat toimia epäjohdonmukaisesti tai suuren tunteen varassa. Osa

aikuisista kiristää kuria, jolla aikuinen saattaa pyrkiä ennakoimaan ja sitä kautta välttämään fyysisiä yhteenottoja. Jotkut aikuiset antavat lapselle ankaria rangaistuksia tai välttelevät lasta, jottei haastavaan käytökseen tarvitsisi puuttua. Toiset aikuiset pyrkivät kannustamaan lasta tai palkitsemaan pienistäkin onnistumisista. On myös tyypillistä, että lapselle ollaan mieliksi, jotta väkivaltaiset purkaukset vältetään. Periksi antaminen ja luovuttaminen ovat turhautuneen aikuisen viimeisiä keinoja selvitä tilanteesta. (Riihonen & Koskinen, 2020)

Aggressiivisen lapsen kanssa toimivan aikuisen ajatukset saattavat harhailla useiden kysymysten parissa. Riihonen & Koskinen (2020, 28) kuvailevat näitä ajatuksia seuraavilla esimerkkilauseilla: ”Mikä tuota lasta vaivaa? Tuo käytös on ihan hullua. Voiko tässä käydä huonosti? Minä en voi olla töissä täällä. Nyt meidän on saatava tähän ongelmaan apua.”

5 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus perustuu ihmisten subjektiivisten kokemusten ja näkemysten tarkasteluun (Puusa & Juuti, 2020). Tutkimus antaa tilaa vastaajien omille kokemuksille ja sosiaalisille prosesseille, jotka nousivat tässä tutkimuksessa keskiöön. Tutkimus mahdollisti myös vastaajien moninäkökulmaisuuuden ja auttoi ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä syvemmin.

Analyysimenetelmänä oli laadullinen sisällönanalyysi ja sen perusajatuksena on tuottaa ensin tutkielman alussa esiteltävä teoreettinen viitekehys, jonka jälkeen kerätään suunniteltu aineisto. Lopuksi palataan arvioimaan, tukeeko tutkielman teoriaosuus aineiston löydöksiä. (Tuomi & Sarajarvi, 2018) (Eskola & Suoranta, 1998)

5.1 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselyn avulla 7.-21.1.2025 välisenä aikana. Kysely toimitettiin sähköpostitse yhden satakuntalaisen kunnan varhaiskasvatuspäällikölle, joka jakoi kyselyn kaikkiin kyseisen kunnan varhaiskasvatusyksiköihin. Kysely oli tarkoitettu koko varhaiskasvatuksen henkilöstölle ammattinimikkeestä riippumatta. Kysely toteutettiin anonyymisti, eikä vastaajien henkilöllisyys tule ilmi vastauksista. Tavoitteena oli saada yli 20 vastausta, jolloin pystyimme tarkastelemaan henkilöstön kokemuksia lapsen toimesta tapahtuvista fyysisistä väkivaltatilanteista ja henkilöstön kokemia valmiuksia kohdata kyseisiä tilanteita.

Tutkimuskysely (Liite 3) koostui kolmesta osa-alueesta, jotka sisälsivät sekä monivaltakysymyksiä, että avoimia vastauksia. Ensimmäisessä osiossa selvitettiin vastaajan taustatietoja, kuten ammattinimikettä ja työkokemusvuosia. Toisessa osiossa käsiteltiin lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa. Osion alussa oli määriteltyä fyysisen väkivallan käsite, jotta vastaajilla olisi yhteneväinen käsitys fyysisen väkivallan määritelmästä. Kolmannessa osiossa pyrittiin selvittämään vastaajan käsityksiä omista valmiuksistaan kohdata lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa.

5.2 Aineiston käsittely

Aineiston käsittelyssä käytimme laadullista sisällönanalyysiä, eli peilasimme tutkimustuloksia tutkielman alun teoreettiseen viitekehukseen. Ennen tulosten tarkastelua olimme pohtineet omia ennako-oletuksiamme ja arvioineet, minkälaisia tuloksia tutkimuksen perusteella voisi odottaa. Kyselyn sulkeuduttua käsitelimme Excel-muotoista aineistoa ensin käymällä vastauksia yhdessä läpi

kysymys kerrallaan. Keskustelimme vastauksista yhdessä ja teimme niistä samalla päätelmiä ja muistiinpanoja.

Avokysymysten vastauksia tarkastelimme luokittelun avulla. Kävimme vastauksia läpi pelkistäen ja etsien yhdistäviä tekijöitä vastausten välillä. Pelkistämisen perusteella loimme luokittelulle pääluokat.

Esimerkiksi vastaajien valmiuksia kohdata fyysistä väkivaltaa luokiteltiin seuraavasti:

Vastaukset, joissa oli jollakin tavalla mainittu työyhteisö tai työkaverit, luokiteltiin pääluokkaan työyhteisöltä saadut neuvot, tästä esimerkkinä vastaus: *"Ihan vinkkejä työkavereilta"*.

Toinen pääluokka oli aiheeseen liittyvät koulutukset, johon luokiteltiin kaikki vastaukset, joissa aiheeseen liittyvät koulutukset oli mainittu. Esimerkkinä seuraavanlainen vastaus: *"MAPA-koulutus, luennot aiheesta, työnohjaus..."*. Osassa vastauksista mainittiin jollakin tavalla sekä työyhteisö että aiheeseen liittyvät koulutukset. Nämä vastaukset luokiteltiin kumpaankin pääluokkaan, eli työyhteisöltä saatuihin neuvoihin ja aiheeseen liittyviin koulutuksiin. Esimerkki vastauksesta, josta ilmeni molemmat pääluokat: *"Olen käynyt MAPA-koulutuksen. Työyhteisössä on useampi henkilö, jonka kanssa keskustella tilanteista jälkikäteen. Esihenkilö auttaa tarvittaessa tilanteiden jälkikirjauksissa ja -purkamisessa."*

Teimme osasta monivalintakysymyksistä kaavioita, jotta tulosten lukeminen ja hahmottaminen oli helpompaa. Tämän jälkeen yhdistelimme monivalinta- ja avokysymyksiä niin, että avokysymykset tukivat monivalintakysymysten tuloksia ja pystyimme tarkastelemaan tuloksia myös teoreettiseen viitekehykseen osalta.

6 Tulokset

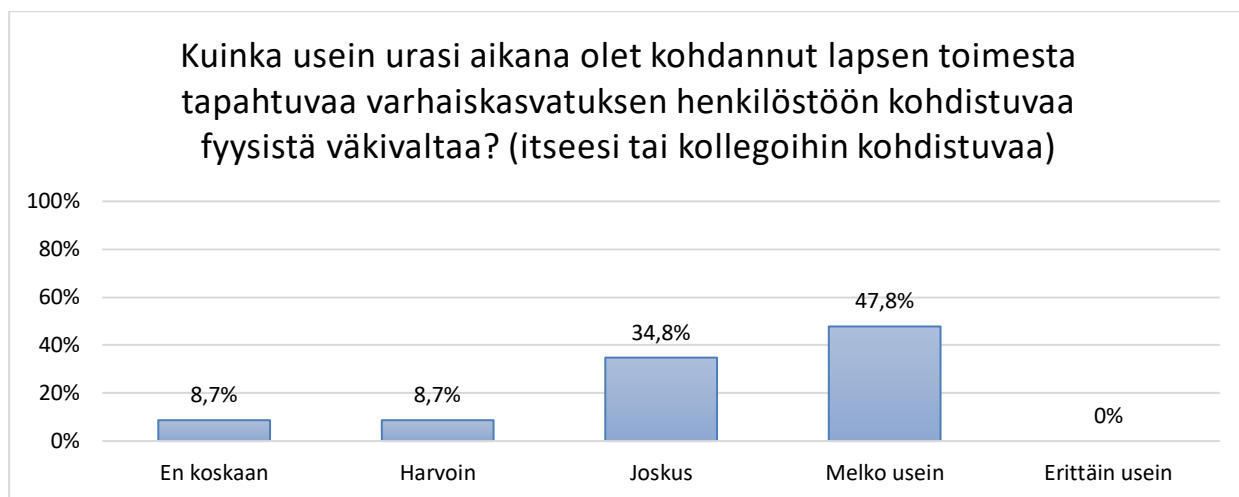
Tulokset luvussa käsitellään kyselyssä saatuja vastauksia ja niiden yhteyttä tutkielmassa esiteltyyn teoriaan. Tutkimuskyselyyn vastasi yhteensä 23 varhaiskasvatuksen henkilöstöön kuuluvaa työntekijää. Vastaajista lastenhoitajia oli 10 (43,5 %), varhaiskasvatuksen opettajia 8 (34,8 %), varhaiskasvatuksen erityisopettajia 2 (8,7 %), kiertäviä varhaiskasvatuksen erityisopettajia 1 (4,3 %), henkilökohtaisia avustajia 1 (4,3 %) ja konsultoivia varhaiskasvatuksen erityisopettajia 1 (4,3 %).

Henkilöstön työkokemusvuodet jakaantuivat seuraavasti: vastaajista 1 (4,4 %) oli työskennellyt alalla 1–2 vuotta. 3–5 vuotta työskennelleitä oli vastaajista 5 (21,7 %) ja myös 6–10 vuotta alalla työskennelleitä vastaajia oli 5 (21,7 %). 11–20 vuotta alalla työskennelleitä oli 6 (26,1 %), vastaajista myös yli 21 vuotta työskennelleitä oli 6 (26,1 %). Varhaiskasvatusyksiköiden koossa oli kyselyssä vastattujen lapsilukujen mukaan suuria vaihteluita. Lapsimäärät vaihtelivat 21 ja 120 lapsen välillä.

Vastaajat olivat työskennelleet pääasiassa useissa eri ikäisten lasten ryhmissä. Vastaajista 15 (65,2 %) oli työskennellyt alle 3-vuotiaiden ryhmässä, kun taas 20 (87 %) vastaajista oli työskennellyt yli 3-vuotiaiden ryhmässä. Esiopetuksessa työskennelleitä oli vastaajista 17 (73,9 %).

6.1 Fyysisen väkivallan ilmeneminen varhaiskasvatuksessa

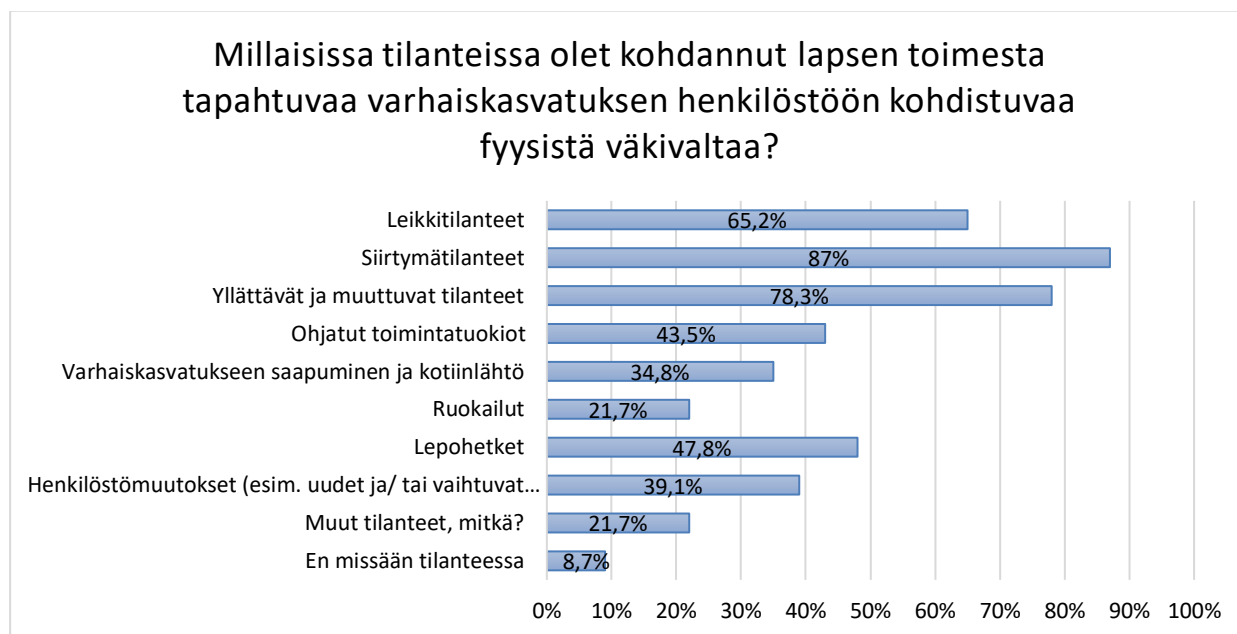
Kyselyn ensimmäisenä varsinaisena kysymyksenä kysimme, ovatko vastaajat kohdanneet lapsen toimesta tapahtuvaa aikuiseen kohdistunutta fyysistä väkivaltaa, tämän kysymyksen vastaukset näkyvät kuviossa 1. Vastaajista yksikään ei ole kohdannut fyysistä väkivaltaa erittäin usein. Kuitenkin 11 (47,8 %) on kohdannut fyysistä väkivaltaa melko usein. Vastaajista 8 (34,8 %) on kohdannut fyysistä väkivaltaa joskus ja harvoin sitä kohdanneita oli 2 (8,7 %). Vastaajista 2 (8,7 %) ei ole koskaan kohdannut lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa.

Kuvio 1 Kuinka usein henkilöstö on kohdannut fyysistä väkivaltaa

Vastaajat kuvasivat väkivallan ilmenemismuotoja avoimen kysymyksen kautta, jolloin vastaajalla oli mahdollisuus kirjata kaikki väkivallan ilmenemismuodot, joita ovat uransa aikana kohdanneet. Vastauksissa toistui eniten lyöminen (20), potkiminen (18), pureminen (16) ja tavaroiden heittäminen (12). Näiden lisäksi väkivaltaa ilmeni tuuppimisen ja tönimisen muodossa (5), raapimisena (4), sylkemisenä (4), nipistämisenä (4), hiuksista repimisenä (2), käden rutistamisena (1) ja repimisenä (1).

Kyselyn perusteella selvisi, millaisissa eri arkipäivän tilanteissa fyysistä väkivaltaa on esiintynyt. Vastaajien oli mahdollista valita useampi vastausvaihtoehto tässä kysymyksessä. Kysymyksen tulokset näkyvät kuvioista 2. Yleisin tilanne, jossa fyysistä väkivaltaa ilmeni, oli siirtymätilanteet, jonka vastasi 20 (87 %) vastaajista. Seuraavaksi yleisimpiä tilanteita olivat yllättävät ja muuttuvat tilanteet 18 (78,3 %) ja leikitilanteet 15 (65,2 %). Vastaajista 11 (47,8 %) oli vastannut kohdanneensa fyysistä väkivaltaa lepoaikaan ja 10 (43,5 %) vastasi ohjatuilla toimintatuokiolla. Henkilömuutokset (esimerkiksi uudet ja tai vaihtuvat sijaiset) oli vastannut 9 (39,1 %) ja varhaiskasvatukseen saapumisen ja kotiinlähden 8 (34,5 %) vastaajista. Vastaajista 5 (21,7 %) oli vastannut ruokailutilanteet. Myös muut tilanteet oli vastannut 5 (21,7 %) vastaajista, näihin muihin tilanteisiin lukeutui ristiriitailanteet, retket, lautapeliä pelaaminen, ulkoilut ja lapsen pettymykset tai tunteiden hallitsemattomuus. Vastaajista kuitenkin 2 (8,7 %) vastasi, ettei ollut kokenut fyysistä väkivaltaa missään tilanteissa.

Kuvio 2 Millaisissa tilanteissa fyysistä väkivaltaa on ilmennyt

Kyselyn vastaajat, jotka olivat kohdanneet lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa jossakin edellä mainitussa tilanteessa, saivat avata kokemuksiaan avoimen vastauksen muodossa. Vastausten pelkistämisen jälkeen vastauksista muodostui kaksi pääluokkaa, joilla oli vastaajien mukaan

vaikutusta fyysisten väkivaltatilanteiden syntyyn. Pääluokat olivat seuraavat: yllättävät tilanteet ja lapsen rajoittaminen. Vastaajista 12 (60 %) toi vastauksessaan esille tilanteiden yllättävyyden, kun taas 11 (55 %) vastaajaa kertoi tilanteiden syntyneen lapsen toimintaa rajoitettaessa. Osassa vastauksissa nousi esille sekä yllättävät tilanteet että lapsen toiminnan rajoittaminen.

Henkilöstö avasi kokemuksiaan esimerkiksi seuraavasti:

”Lapsi ei halua siirtyä toiminnasta toiseen, esim. lähteä ruokailemaan, ulos, mennä nukkumaan, pysyä sängyssä. Vaikka ennakoitu, sanoitettu, annettu vaihtoehtoja ikätason mukaan, alkaa lyöminen/ potkiminen/ sylkeminen jne., kun ei saa toimia oman mielen mukaan.”

”Usein näitä tilanteita ei pysty ennakoimaan. Ei ole havaittavissa syytä aggressiiviseen käyttäytymiseen. Raskasta itselle, koska tilanteita välillä päivittäin ja usean kerran päivässä.”

”ryhmässä iso kokoinen poika, joka oli erittäin aggressiivinen ja arvaamaton...se alkoi aivan yllättäen ja rajulla aggressiivisuudella”

”Lapsi on turhautunut eikä osannut käsitellä tunteita oikein, joten se purkautui väkivaltana”

”Useimmiten tilanteet kärjistyvät silloin, kun aikuisia ei ole riittävästi. Yksi aikuinen haastavan lapsen kanssa, toiset kaksi muiden 18 lapsen.”

6.2 Varhaiskasvatuksen henkilöstön valmiudet kohdata fyysistä väkivaltaa

Kolmannen osion alussa vastaajilta kysyttiin, millaiseksi he kokevat valmiutensa kohdata lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa. Kuvio 3 ilmentää kysymyksen vastauksia. Vastaajista 4 (17,4 %) kuvasi valmiuksiaan hyväksi, kun taas melko hyväksi valmiuksiaan kuvaavia oli vastaajista 13 (56,5 %). Vastaajista 1 (4,4 %) kuvasi valmiuksiaan melko huonoksi ja huonoksi valmiuksiaan kuvasi 1 (4,3 %) vastaajista. Kuitenkin 4 (17,4 %) vastaajista vastasi kysymykseen ’En hyväksi enkä huonoksi’, eli vastaajat kokevat valmiutensa neutraaleiksi.

Kuvio 3 Millaiseksi henkilöstö kokee omat valmiutensa kohdata fyysistä väkivaltaa

Vastaajilta kysyttiin avoimen vastauksen avulla, millaisia valmiuksia he kokevat omaavansa tällä hetkellä kohdatakseen lapsen toimesta tapahtuvia fyysisiä väkivaltatilanteita. Avoimia vastauksia pelkistäessä, vastauksista nousi kaksi pääluokkaa: työyhteisöltä saadut neuvot ja aiheeseen liittyvät koulutukset. Työyhteisöltä saadut neuvot nousivat esiin 17:ssä (65 %) vastauksessa. Aiheeseen liittyvät koulutukset ilmenivät 12:ssa (52 %) vastauksessa. Näiden pääluokkien lisäksi vastausten joukossa oli kaksi vastausta, jotka eivät lukeutuneet kumpaankaan pääluokkaan, mutta olivat vastauksina merkittäviä. Nämä vastaukset pelkistettiin luokkiin: itsenäinen tiedon hankkiminen (1 (0,04 %)) ja ei valmiuksia (1 (0,04 %)).

Henkilöstön omaamia valmiuksia kuvailtiin seuraavasti:

”En juuri minkäänlaista. Esihenkilö on tuonut ainoastaan ohjeet, miten toimia kiinnipitotilanteissa. Toki kiinnipito on viimesijainen keino ja sitä pyrimme kaikin tavoin välttämään.”

”Ihan vinkkejä työkavereilta”

”Olen käynyt MAPA-koulutuksen. Työyhteisössä on useampi henkilö, jonka kanssa keskustella tilanteista jälkikäteen. Esihenkilö auttaa tarvittaessa tilanteiden jälkikirjauksissa ja -purkamisessa.”

”En oikein mitään”

”MAPA-koulutus, luennot aiheesta, työnohjaus...”

”Vinkkejä työtovereilta. Netistä etsimällä.”

Vastaajat saivat kertoa avoimen vastauksen avulla millaisia valmiuksia he kokevat tarvitsevansa lisää kohdatakseen lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa. Vastausten pelkistämisen myötä ilmeni kaksi pääluokkaa: koulutukset ja henkilöstön fyysiset ja/ tai psyykkiset ominaisuudet. Yli puolet vastaajista 12 (57 %) korosti koulutusten merkitystä parempien valmiuksien saavuttamisessa. Henkilöstön fyysiset ja/ tai psyykkiset ominaisuudet mainittiin 7:ssä (33 %) vastauksessa. Näiden pääluokkien lisäksi vastauksissa nousi esille kaksi pienempää luokkaa, joita ei voinut sisällyttää varsinaisiin pääluokkiin. Henkilöstön ammattitaitoon liittyviä vastauksia oli 2 (10 %). Myös resurssit, niin henkilöstöön kuin tiloihin liittyvät, nousivat esiin 2:ssa (10 %) vastauksessa. Henkilöstön tarvitsemia valmiuksia kuvailtiin seuraavasti:

”Päivitettyä koulutusta, selkeämmät yhteiset toimintatavat.”

”Hyvä fyysinen kunto, hyvä tiimi, avoin keskustelu osapuolien välillä ja koulutusta uusiin menetelmiin.”

”Kykyä pysyä tyynen rauhallisena haastavasta tilanteesta huolimatta. Mielelläni osallistuisin Mapa koulutukseen”

”Säännöllistä koulutusta tilanteiden haltuunottoon arjessa ja esim. webinaareja aiheeseen liittyen, jolloin tutkimustieto muistuu ja palautuu mieleen.”

”Työnohjausta aiheeseen liittyen.”

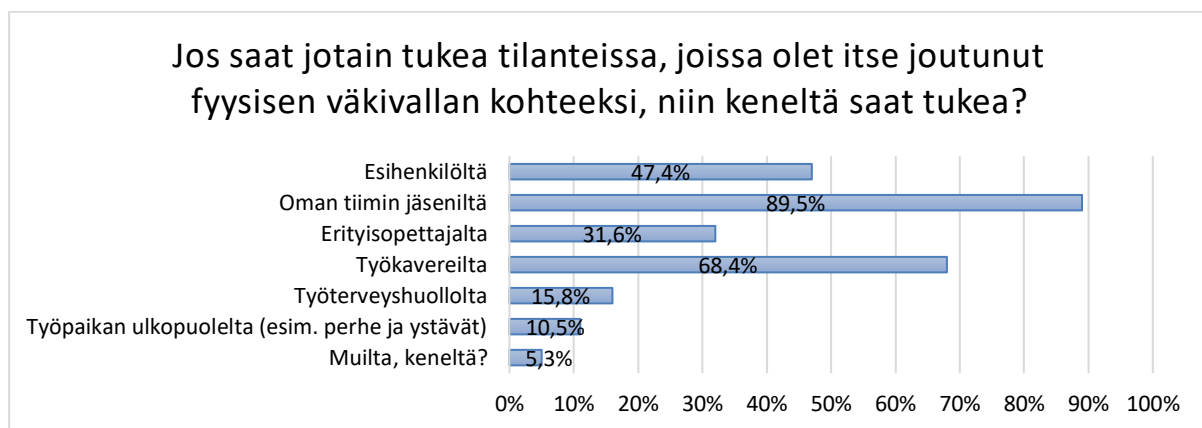
”Riittävät resurssit henkilöstön ja sopivien tilojen suhteen. Oman kokemukseni mukaan väkivaltaisuus on lisääntynyt lapsen ollessa kuormittunut, mutta päiväkodilla on hyvin rajallisesti tilaa ja mahdollisuuksia tarjota rauhoittumistilaa niin, että muiden lasten leikki ja hälinä ei kuulu. Rakennuksessa on useita huoneita, mutta ei ns. aina vapaana olevaa ärsykeetöntä huonetta.”

”Enemmän tietoa ja ”lupia”, että mitä itse saa tehdä siinä tilanteessa, kun lapsi lyö, potkii tai puree. Saako lapsen pistää jäähylle ja kuinka pitkäksi aikaa? Entä, kun huoltajat eivät usko, että heidän oma kultanuppu sellaista tekisi. Entä, kun muut lapset pelkäävät näitä kiusaajalapsia, eikä uskalla tulla varhaiskasvatukseen.”

”Lisää koulutusta.”

Kyselyssä selvitettiin, saavatko vastaajat tukea joltain taholta, mikäli he ovat itse joutuneet fyysisen väkivallan kohteeksi. Vastaajista 17 (74 %) koki saavansa tukea tilanteissa, joissa ovat itse joutuneet fyysisen väkivallan kohteeksi. Vastaajista 1 (4 %) ei kokenut saavansa tarvittavaa tukea lainkaan. 2 (8,7 %) vastanneista ei osannut sanoa saavatko he tukea, vastaajista 3 (13 %) ei ollut joutunut työssään fyysisen väkivallan kohteeksi, eivätkä näin ollen olleet kokeneet tarvetta tuelle.

Edeltävään kysymykseen 'kyllä' ja 'en osaa sanoa' vastanneilta kysyttiin tarkemmin, keneltä he ovat saaneet tukea. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useampi kuin yksi vastausvaihtoehto ja vastaukset näkyvät kuviossa 4. Tässä kysymyksessä eniten tukea oman tiimin jäseniltä koki saavansa 17 (89,5 %) vastaajista. Vastaajista 13 (68,4 %) koki saavansa tukea työkavereilta ja 9 (47,4 %) esihenkilöltä. Vastaajista 6 (31,6 %) koki saavansa tukea erityisopettajalta ja 3 (15,8 %) koki saavansa tukea työterveyshuollolta. Työpaikan ulkopuolelta tukea koki saavansa vastaajista 2 (10,5 %). Vastausvaihtoehtojen lisäksi muualta tukea koki saavansa 1 (5,3 %) ja hän kuvasi tuen tulevan työnohjauksesta.

Kuvio 4 Keneltä henkilöstö kokee saavansa tukea

Tahtoimme selvittää, ovatko henkilöstön jäsenet tietoisia oman yksikkönsä toimintatavoista- tai malleista henkilöstön kohdatessa fyysisistä väkivaltaa. Tutkimukseen osallistujista 7 (30,4 %) tiesi yksikössään käytössä olevista mallista- tai toimintatavasta. 3 (13,1 %) vastasi, ettei heidän yksikössään ollut lainkaan malleja- tai toimintatapoja fyysisen väkivallan kohtaamiseksi. Vastaajista 13 (56,5 %) eli yli puolet, eivät osanneet sanoa.

6.3 Vaikutukset työntekoon

Kyselyn lopuksi selvitettiin, onko fyysisten väkivaltatilanteiden kohtaamisella vaikutusta vastaajien työmotivaatioon. Kyselystä kävi ilmi, että puolet vastaajista kokee lapsen aiheuttaman fyysisen väkivallan heikentävän heidän työmotivaatiotaan, ja toisaalta puolet eivät näe sillä vaikutusta omaan

työmotivaatioonsa. Vain yksi vastaaja ei osannut sanoa vaikuttivatko fyysiset väkivaltatilanteet omaan työmotivaatioon.

Tutkimuksemme perusteella vastaajat kokevat fyysisten väkivaltatilanteiden vaikuttavan suuremmin työssä jaksamiseen. Vastanneista kaksi kolmasosaa kokee fyysisillä väkivaltatilanteilla olevan vaikutuksia työssä jaksamiseen, kun taas huomattavasti pienempi osa ei koe.

Vastauksista voidaan päätellä, että lasten taholta aikuisiin kohdistuva fyysinen väkivalta voi vaikuttaa sekä työmotivaatioon että työssä jaksamiseen, joka on huolestuttava asia.

7 Pohdinta

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, minkälaisia kokemuksia varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on lasten toimesta tapahtuvasta fyysisestä väkivallasta ja minkälaisia valmiuksia he kokevat omaavansa ja tarvitsevansa kohdata näitä väkivaltatilanteita. Tuloksista ilmeni, että fyysisen väkivallan kohtaaminen varhaiskasvatuksessa on yleistä. Saimme selville myös, millaisena fyysinen väkivalta ilmeni ja minkälaisissa tilanteissa sitä kohdataan eniten. Lisäksi saimme selville, minkälaiseksi henkilöstö kokee omat valmiutensa ja minkälaisia asioita he kaipaavat lisää, parantaakseen valmiuksiaan kohdata fyysistä väkivaltaa.

7.1 Tutkimustulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Aiempien tutkimusten perusteella voidaan havaita, että fyysinen väkivalta on lisääntynyt varhaiskasvatuksessa. Väkivaltaa koetaan lähes yksinomaan lasten taholta ja väkivallan uhka on päivittäistä (Työterveyslaitos, 2015). Tutkimukseen vastaajista jopa 47,8 % koki väkivaltaa työssään melko usein, kun puolestaan 34,8 % vastasi kohtaavansa fyysistä väkivaltaa joskus. Tulokset osoittavat, että lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa koetaan kentällä runsaasti.

Fyysisen väkivallan lisääntymiselle voi olla useita syitä. Yhtenä syynä voidaan nähdä lasten lisääntyneet haasteet itsesäätelyssä. Lapsilla ei ole keinoja hallita tunteitaan, jonka vuoksi suurien tunteiden keskellä rauhoittuminen ja pysähtyminen voi olla haastavaa. Suuret tunteet kuten viha ja suru ottavat vallan. Impulsiivisuus voi johtaa nopeisiin ratkaisuihin, jolloin lapsi toimii hetken mielijohotteesta. Tilanteet, joissa aikuinen joutuu rajoittamaan lapsen toimintaa, saattavat herättää lapsessa suuria tunteita. Lapsen toiminnan rajoittaminen saattaa johtaa lapsen impulsiivisiin ja nopeisiin ratkaisuihin, kuten toisen ihmisen lyömiseen tai potkimiseen. Lapsen keinot toimia ristiriitaisissa tilanteissa voivat myös olla puutteelliset. Lapsi ei osaa neuvotella tai sanoittaa omia tunteitaan, jolloin tilanteet kärjistyvät ja johtavat pahimmillaan fyysisiin väkivaltatilanteisiin.

Toisena syynä voivat olla perheiden kasvavat stressitekijät, jotka lisäävät kuormitusta arjessa. Taloudellinen paine, kuten elinkustannusten nousu lisää huoltajien stressiä, joka vaikuttaa koko perheen jaksamiseen. Epävarmuus säännöllisistä töistä ja tuloista saavat huoltajat toimimaan pakon edessä. Osa huoltajista saattaa tehdä pitkiä työpäiviä tai toimia vuorotyössä, joka vähentää lapsen kanssa vietettävää aikaa ja jaksamista. Aikataulupaineet ja jatkuva arjen kiire voivat johtaa myös uupumukseen ja univajeeseen, jotka vaikuttavat omalta osaltaan mahdollisuuksiin olla läsnä ja edistää johdonmukaista kasvatusta. Huoltajien kokemalla masennuksella ja ahdistuksella saattaa olla myös vaikutuksia lapsen käytökseen ja tunnetaitoihin. Nykyajan lisääntynyt teknologia saattaa myös olla

yhtenä selittävänä tekijänä. Huoltajien aika saattaa kulua laitteiden ääressä, joka on pois ajasta, jolloin lapsi oppii tunteiden säätelyä ja sosiaalisia taitoja. Myös lapsen ruudun ääressä viettämä aika vaikuttaa tutkitusti lapsen kykyä keskittyä ja tehdä ratkaisuja. Perheen sisällä vaikuttavat stressitekijät vaikuttavat myös lapsen käytökseen.

Kasvatusmallien muuttuminen voidaan nähdä yhtenä selittävänä tekijänä. Aiemmin kasvatus painotti selkeästi ajatusta siitä, että aikuisen sana on laki. Huoltajat ja kasvattajat siis määrittivät säännöt ja lasten odotettiin toimivan odotetulla tavalla ilman neuvottelua. Tänä päivänä rajat ovat joustavammat ja lapsen tunteet huomioidaan aiempaa paremmin. Ennen lapsen suru saatettiin ohittaa toteamalla ”Älä itke.” Nykyään tunteita pyritään käsittelemään ja tunnistamaan yhdessä lapsen kanssa.

Tunnekasvatuksen lisääntyminen voidaan nähdä positiivisena asiana, sillä tämän päivän lapset oppivat tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan aiempia sukupolvia paremmin. Vapaamman ja joustavamman kasvatuksen haasteiksi voivat muodostua epäselvät rajat tai niiden puuttuminen kokonaan. Lapsi saa toimia oman tahtonsa mukaisesti, eikä siedä oman toimintansa rajoittamista aikuisen toimesta.

Huoltajien ja kasvattajien toiminnalta voi kadota johdonmukaisuus ja lapsen kanssa neuvotellaan tilanteissa, joissa aikuisen kuuluisi kyetä tekemään lopullinen päätös. Rajojen asettaminen ja johdonmukainen kasvattaminen luovat lapselle tunteen turvallisuudesta aikuisesta.

Henkilöstön resurssipula nousi tutkimuksen vastaajien keskuudessa esille useamman kerran.

Varhaiskasvatus on omalta osaltaan kriisissä, eikä taloissa ole riittävästi koulutettua henkilökuntaa vastaamaan lasten tarpeisiin. Samalla lasten tarpeet ovat lisääntyneet ja ovat laadultaan vaativampia kuin koskaan aikaisemmin. Käytännössä henkilöstön resurssipula näkyy liian suurina lapsiryhminä. Suhdelukuja katsotaan paperilla, eikä lapsilla tai yksilöllisillä tarpeilla ole aina merkitystä. Sijaisia ei välttämättä hankita lainkaan sairastuneiden työntekijöiden tilalle, mikäli suhdeluvut kohtaavat. Kasvattajat eivät pysty vastaamaan kaikkien lasten tarpeisiin, eivätkä kerkeä huomioimaan tai ohjaamaan lapsia yksilöllisesti. Lapset voivat jäädä vailla aikuisen tukea tunteiden säätelyssä ja ristiriitojen selvittelyssä.

Laajalti puhututtanut varhaiskasvatuksen opettajien pula näkyy varhaiskasvatuksessa esimerkiksi laadukkaana pedagogisen osaamisen puuttumisena ja varhaiskasvatussuunnitelman toteutumattomuutena. Erityisesti tukea tarvitsevat lapset saattavat jäädä huomiotta, eivätkä saa tarvitsemaansa tukea. Mikäli lapsi ei saa tarvitsemaansa tukea, ryhmässä toimiminen saattaa pitkällä aikavälillä tuottaa haasteita. Haasteet voivat johtaa levottomuuteen tai pahimmillaan aggressiiviseen käytökseen.

Myös henkilökunnan vaihtuvuus saattaa olla suurta, eivätkä samat työntekijät ole ryhmässä joka päivä. Vaihtuvat työntekijät eivät ehdi paneutua ryhmän sääntöihin ja toimintatapoihin, eivätkä opi tuntemaan lapsia. Tuttujen ja turvallisten aikuisten puuttuminen aiheuttaa yleistä levottomuutta ja arjen rutiinien puuttumista. Varhaiskasvatuksen resurssipula vaikuttaa kaikkiaan varhaiskasvatuksen

laatuun sekä lasten kasvuun ja kehitykseen. Mikäli kasvattajia on liian vähän, eikä aikuisen tukea tilanteisiin ole saatavilla, lasten väliset ristiriidat kärjistyvät helpommin fyysisiksi väkivaltatilanteiksi. Varhaiskasvatuksen henkilöstö pyrkii jatkuvasti ennakoimaan ja välttämään tilanteiden kärjistymistä omalla toiminnallaan. Tilanteiden ennakointia tehdään koko ryhmän osalta, lasten yksilöllisiä tarpeita huomioiden. Varhaiskasvatuksessa päivät elävät ja muuttuvat tilanteet ovat arkipäivää. Tilanteita voidaan pyrkiä ennakoimaan, mutta ennakoinnilla ei vältetä fyysisiä väkivaltatilanteita kokonaan. Tutkimuksessa kävi ilmi, että yleisimmin fyysiset väkivaltatilanteet alkoivat siirtymätilanteissa, leikeissä tai yllättävissä ja muuttuvissa tilanteissa.

Varhaiskasvatuksessa toiminta on usein aikuislähtöistä, eivätkä lapsi tai tämän tuntemukset voi vaikuttaa toteutettavaan päivärytmiin. Näin ollen lapsen ei ole mahdollista valita, tahtooko osallistua ruokailuun tai lepopohetkelle. Kyselyn vastauksista kävi ilmi, että fyysinen väkivalta nosti päätään esimerkiksi tilanteissa, joissa aikuinen rajoitti lapsen toimintaa lepopohetkellä.

Kasvattajat tekevät siis useita ratkaisuja päivän aikana: Antavatko kasvattajat lapsen toimia oman mielensä mukaisesti, onko lapsen aina mahdollista valita? Mikäli kasvattaja toimii johdonmukaisesti, rajoittaa lapsen toimintaa ja odottaa tämän osallistuvan lepopohetkelle, tekeekö hän itse ratkaisun asettaessaan itsensä alttiiksi fyysiselle väkivallalle?

Neuropsykiatristen haasteiden lisääntymisellä voi olla yhteys fyysisiin väkivaltatilanteisiin varhaiskasvatuksessa. On oleellista ymmärtää, että neuropsykiatrisia haasteita omaavat lapset eivät itsessään ole väkivaltaisia. Riittämätön tuki voi kuitenkin johtaa haastavaan oireiluun ja sitä kautta nopeasti kärjistyviin tilanteisiin, joissa fyysinen väkivalta saattaa olla osallisena. Impulsiivisuus ja toiminnanohjauksen haasteet saattavat aiheuttaa tilanteita, joissa reaktiot ovat nopeita ja hallitsemattomia. Lapsi voi esimerkiksi purra aikuista, ennen kuin on ehtinyt ajatella tilanteen aiheuttamia seurauksia.

Sosiaalisten taitojen vaikeudet saattavat puolestaan aiheuttaa vaikeuksia ymmärtää ja tunnistaa muiden ihmisten ilmeitä, eleitä ja tunteita. Väärinkäsitykset saattavat johtaa suuriin tunnereaktioihin ja yltyä pahimmillaan fyysisiksi väkivaltatilanteiksi. Kielelliset haasteet saattavat aiheuttaa turhautumisen tunteita. Kun lapsi ei osaa tuoda ilmi mitä haluaa tai kuinka haluaisi jonkun toimivan, voivat fyysiset keinot tuntua helpoimmilta tavoilta kommunikoida. Lapsi voi esimerkiksi tarvita enemmän tilaa, eikä halua kaverin tulevan jonossa liian lähelle. Jos kommunikointikeinot ovat puutteelliset, voi kaverin tönäiseminen tuntua lapsesta toimivalta ratkaisulta, jolloin päästään mieluisampaan tilanteeseen. Aistikäsitteily haasteet näkyvät tilanteissa, joissa liian kova ääni, kosketukset tai muut ympäristön ärsykkeet saavat lapsen toimimaan hallitsemattomalla tavalla. Ärsykkeet saattavat olla voimakkaita ja kuormittavia, jolloin lapsi voi olla myös ylivilittynyt. Ahdas ja kovaääninen tila, kuten eteinen pukeutumistilanteessa, saattaa laukaista lapsessa puolustautumisreaktion. Riittäväällä tuella ja resursseilla on suuri merkitys, sillä neuropsykiatrisia haasteita omaavat lapset hyötyvät usein

yksilöllisestä tuesta ja pienryhmätoiminnasta, joilla voidaan jo itsessään ennaltaehkäistä konfliktitilanteiden syntyä.

Tutkimukseen osallistujista 47,8 % koki kohtaavansa fyysistä väkivaltaa melko usein työssään. Huomion arvoista on se, kuinka herkästi työntekijät määrittelevät väkivallan. Tutkimuksen tulokseen vaikuttanee se, ajattelevatko kasvattajat esimerkiksi lapsen huitaisun väkivaltaisena käytöksenä. Myös se, minkä ikäisen lapsen huitaisu koetaan väkivaltana, voi vaikuttaa tuloksiin. Tuloksista kävi ilmi, että lapset kohdistavat väkivaltaa yleisesti koko henkilöstöä kohtaan. Ammattinimikkeellä ei siis näytä olevan vaikutusta siihen, kuinka usein fyysistä väkivaltaa kohdataan. Lähes jokainen vastaaja oli kokenut työssään lyömistä, potkimista sekä puremista. Käden rutistaminen ja repiminen oli huomattavasti harvinaisempaa. Kyselyssä tuotiin vastaajalle esille fyysisen väkivallan määritelmä, jotta vastaajalle saatiin yhtenevä käsitys siitä, mitä fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan. Kyselyssä esille tuotu määritelmä voi vaikuttaa omalta osaltaan siihen, että tietyt väkivallan ilmenemismuodot toistuivat muita useammin. Lapsen aiheuttamassa fyysisessä väkivallassa toistuvat pääasiassa lyöminen, potkiminen, tavaroiden heittäminen (47,8 %) ja pureminen. Näiden tulosten pohjalta voidaan arvioida, että tunnekuohuissa fyysisen väkivallan ilmenemismuodot ovat suhteellisen yksipuolisia.

Fyysisen väkivallan kohtaaminen on kaikkiaan haastava ilmiö, joka on noussut valtavaksi ongelmaksi tämän päivän kasvatus- ja opetusyhteisöissä. Fyysistä väkivaltaa kokeva henkilöstö saattaa kohdata työssään monenlaisia tunteita, kuten pelkoa, inhoa, voimattomuutta ja jopa vihaa. Näiden tunteiden käsittelemiseksi on tärkeää, että henkilöstöllä on taitoa käsitellä haastavia tilanteita rakentavasti ja ammattimaisesti. Työpaikan tarjoamat koulutukset ja tuki ovat oleellisia asioita työntekijän turvallisuuden ja johdonmukaisen toiminnan edistämiseksi. Kyselyn tuloksissa nousi esille henkilöstön huoli tilanteissa toimimisesta. Useampi vastaaja koki koulutuksen lisäävän tietoa siitä, miten henkilöstö saa toimia fyysistä väkivaltaa kohdatessaan. Henkilöstön onkin hyvä tunnustaa keinot, joita tilanteen ratkaisemiseksi on sallittua käyttää. Esimerkiksi henkilöstön vastahyökkäys koetaan väärin paitsi eettisesti, myös lain mukaisesti. Henkilöstön on siis erityisen tärkeää tuntea omat rajansa ja tunnereaktionsa haastavia tilanteita kohdatessa.

Oikeusturvan rooli fyysisissä väkivaltatilanteissa on työntekijän kannalta oleellinen. Jokaisella työntekijällä on oikeus työskennellä turallisessa työympäristössä ja tarvittaessa käsitellä traumaattisia tilanteita asianmukaisesti. Omien oikeuksien ja velvollisuuksien tunteminen edellyttää juuri sellaista tietotaitoa, jota tutkimukseen vastanneet kokivat tarvitsevansa kohdatakseen fyysistä väkivaltaa. Työpaikan selkeät toimintamallit ja yhtenevät toimintatavat tilanteiden käsittelemiseksi luovat turvaa haastavan tilanteen edessä.

Esimiehen tehtäviin kuuluu työntekijöiden ammatillisen kasvun ja koulutuksen mahdollistaminen työyhteisössä (Kopposela, 2005), mutta tulosten perusteella vastaajat eivät ole kuitenkaan saaneet

riittävästi tarvittavaa koulutusta. Tulosten perusteella yli puolet vastaajista kaipaa lisää koulutusta parantaakseen valmiuksiaan kohdata fyysisistä väkivaltaa. Vastaajien joukossa oli eri ammattinimikkeellä toimivia, joten on mahdotonta sanoa vaikuttaako ammattinimike tai työuran pituus siihen, kuinka paljon koulutusta on saanut. Vaikka yli puolet vastaajista kaipaa lisää koulutusta, koki lähes 74 % vastaajista tämänhetkiset valmiutensa silti melko hyväksi tai hyväksi. Pohdimme, onko tässä kyse siitä, että vastaajat kokevat säännöllisen koulutuksen ja päivitetyn tietotaidon tuovan lisää varmuutta toimia fyysisissä väkivaltatilanteissa, vaikka olisikin saanut aiemmin koulutusta aiheeseen liittyen.

Vastaajat kokivat koulutuksen lisäksi henkilöstön omat fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet tärkeiksi valmiuksiksi selviytyäkseen paremmin fyysisistä väkivaltatilanteista. Fyysiset ja psyykkiset ominaisuudet ilmenivät 33 %:ssa vastauksista ja niissä toistuivat esimerkiksi hyvä fyysinen kunto ja rauhallisuus. On silmiin pistävää, miten moni vastaaja kokee näillä ominaisuuksilla olevan vaikutusta työssä pärjäämiseen ja kokee työn haastavuuden johtuvan omasta itsestään. Vaikka tietynlaisista fyysisistä- ja psyykkisistä ominaisuuksista on varmasti hyötyä työssä, ei niitä kuitenkaan edellytetä opintoihin tai työhön hakiessa, joten niillä ei pitäisi olla näin isoa vaikutusta työstä suoriutumiseen.

Kopposelan (2005) mukaan myönteinen yhteisöllisyys sisältää avointa ja luottamuksellista vuorovaikutusta. Tiimin päivittäinen yhteinen toiminta ja vuorovaikutus mahdollistavat työkavereihin tutustumisen, jolloin myös vaikeampia ja raskaita tilanteita on helpompi purkaa lähimmille työkavereille. Tämä selittää sen, miksi vastaajat kokevat saavansa tukea fyysisiin väkivaltatilanteisiin erityisesti omalta tiimiltä ja työkavereilta. Esimiehen tehtävänä on huolehtia omalta osaltaan työyhteisön ilmapiiristä sekä tukea työntekijöiden hyvinvointia, ongelmatilanteiden ratkaisua ja pitää keskusteluja ja antaa palautetta (Kopposela, 2005). Esihenkilön kanssa ei kuitenkaan olla yhtä paljon tekemisissä kuin oman tiimin kanssa, jonka vuoksi esihenkilöltä ei haeta tukea yhtä matalalla kynnyksellä.

7.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa on huomioitava tutkimusprosessin kaikki vaiheet alusta loppuun. Tutkimuksen edetessä on mahdollista siirtyä eteenpäin tai palata takaisin esimerkiksi aineistoanalyysin, johtopäätösten ja teoreettisen viitekehyksen osioihin (Eskola & Suoranta, 1998). Luotettavuuden tarkastelussa tieteellisessä tutkimuksessa nojaututaan yleensä validiteettiin ja reliabiliteettiin, mutta laadullisen tutkimuksen kohdalla näitä käsitteitä ei voida soveltaa sellaisenaan. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus määräytyy tutkijan toiminnan perusteella ja kattaa koko tutkimusprosessin (Eskola & Suoranta, 1998).

Eskola ja Suoranta (1998) esittävät useita kriteerejä, joiden kautta laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan tarkastella. Näihin kriteereihin kuuluvat esimerkiksi tutkijoiden avoimuus ja uskottavuus, aineiston ja otannan perusteellisuus, yhteiskunnallinen merkittävyys sekä analyysin arvioitavuus ja toistettavuus. Pohdimme, kuinka yleistettäviä tulokset ovat, sillä kysely toteutettiin vain yhdessä kunnassa, eikä valtakunnallisesti.

Tutkijan on oltava tietoinen objektiivisuuden haasteista, mikä tarkoittaa havaintojen luotettavuuden ja puolueettomuuden erottamista toisistaan. Aineiston analyysin tulisi perustua puolueettomaan tarkasteluun eikä tutkijan omaan viitekehukseen (Tuomi & Sarajärvi, 2018). Laadullisessa tutkimuksessa haasteena on, että aineisto voi mahdollistaa monenlaisia tulkintoja (Eskola & Suoranta, 1998).

Tutkimustulosten läpinäkyvyyttä parantaa se, että lukijoille tarjotaan mahdollisuus tarkastella osia aineistosta ja havaita, miten johtopäätökset on muodostettu (Tuomi & Sarajärvi, 2018).

Luotettavuuden kannalta on tärkeää, että tutkija pystyy kuvaamaan tutkimuksen etenemisen vaihe vaiheelta (Puusa & Juuti, 2020). Tässä tutkimuksessa on pyritty olemaan mahdollisimman avoimia ja puolueettomia. Lisäksi tutkimusprosessin eri vaiheet on esitetty yksityiskohtaisesti, ja mukana on runsaasti aineistosta poimittuja esimerkkejä.

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu eettisestä näkökulmasta varmistaa tarvittavat luvat, suostumukset ja eettinen ennakoarviointi ennen tutkimusaineiston keräämistä. Luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto ovat keskeisiä periaatteita tieteellisessä tutkimuksessa (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023). Näitä periaatteita on pyritty noudattamaan tutkimusprosessin kaikissa vaiheissa.

Jotta tutkimuksen menetelmät, valinnat ja aineiston käsittely olisi mahdollisimman läpinäkyvää ja luotettavaa, menetelmäkappaleessa on kuvattu yksityiskohtaisesti kaikki aineiston keräämiseen ja analysointiin liittyvät ratkaisut (Hirsijärvi, Remes, Sajavaara & Sinivuori, 2015). Tulosten esittelyssä on painotettu selkeyttä ja avoimuutta. Laadullisen aineiston analyysin läpinäkyvyyttä on vahvistettu esittelemällä keskeiset kysymykset kuvioiden avulla ja vastauksiin on lisätty myös alkuperäisiä ilmaisuja.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023) korostaa, että tutkimusaineiston käsittely ja hallinta tulee sopia kaikkien tutkimuskumppaneiden kanssa ennen aineiston keräämistä. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti tutkimuskyselyn saatekirjeessä (liite 1) ilmoitettiin vastaajille, mihin heidän vastauksiaan käytetään ja kuinka pitkään niitä säilytetään. Lisäksi saatekirjeen liitteenä oli tietosuojailmoitus (liite 2), jossa kerrottiin muun muassa aineistonkeruusta vastaavat henkilöt sekä vastaajien anonymiteetti. Kysely toteutettiin jakamalla se yhden satakuntalaisen kunnan

varhaiskasvatuspäällikölle, joka jakoi kyselyn kaikkiin kyseisen kunnan varhaiskasvatyüksiköihin. Vastaaminen oli täysin vapaaehtoista, eikä vastaajien tunnistaminen ollut mahdollista vastausten perusteella.

7.3 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tulokset auttavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä ja -johtoa tarttumaan varhaiskasvatuksessa ilmeneviin epäkohtiin ja antavat tietoa kentällä tapahtuvista ilmiöistä. Näiden huomioiden avulla on mahdollisuus järjestää henkilöstölle lisää koulutuksia ja perehdytyksiä, jotta fyysisiä väkivaltatilanteita pystyttäisiin paremmin ennaltaehkäisemään ja henkilöstö osaisi toimia tilanteissa sen vaatimalla tavalla. Tuloksissa nousi vahvasti esille henkilöstön koulutuksen puute, joten tutkimusta voitaisiin jatkaa tutkimalla sitä, miten paljon eri kunnissa järjestetään fyysisen väkivallan kohtaamiseen liittyviä koulutuksia. Myös sitä, millä perusteilla henkilöstöä valitaan koulutuksiin, olisi hyvä tarkastella, sillä varhaiskasvatyüksiköstä ei koko henkilöstö pääse samalla kertaa koulutukseen.

Tutkimusta voidaan jatkaa tutkimalla sitä myös muissa kaupungeissa, jolloin tuloksia pystytään vertailemaan eri paikkakuntien välillä ja tutkimustuloksia voidaan tarkastella valtakunnallisesti. Jatkotutkimuksena aihetta voidaan tutkia myös toteuttamalla tutkimus eri ammattinimikkeillä työskenteleville erikseen, jolloin voidaan vertailla myös sitä, miten eri opinnot valmistelevat opiskelijoita kohtaamaan haastavia tilanteita työelämässä.

Yhtenä jatkotutkimuksena voitaisiin selvittää syvemmin, miten eri tekijät vaikuttavat fyysisen väkivallan ilmenemiseen. Henkilöstö tekee päivän aikana useita ratkaisuja ja päättävät millaisiin tilanteisiin puuttuvat. Tutkittavan arvoista olisi myös tarkastella, kuinka usein henkilöstö puuttuu tai jättää puuttumatta tilanteisiin, jotka saattavat johtaa fyysisiin väkivaltatilanteisiin.

Lähteet

- Anita, Puustjärvi, Suomen lääkäriliitto. (2017). Lasten käytöshäiriöihin tulee puuttua ajoissa. *Suomen lääkärilehti, Vuosikerta. 72 , Nro 21*, 1364-1367.
- Cacciatore, R.;& Hurme, V. (2014). *Kiukkukirja: Aggressiokasvattajan käsikirja – vauvasta kouluikään*. Helsinki: Fram.
- Eskola, J.;& Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Hirsijärvi, S.;Remes, P.;Sajavaara, P.;& Sinivuori, E. (2015). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hyyti, J.;Kauppila, J.;Koskelainen, M.;& Rantaeskola, S. (2014). Haastavat asiakastilanteet: väkivalta työssä. Alma Talent Oy.
- Kopposela, J. (2005). *Työyhteisö sairastaa*. Saarijärvi: Studio Yellow House.
- Kupila, P. (2017). Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa E. Hujala;& L. Turja, *Varhaiskasvatuksen käsikirja* (ss. 301-326). Jyväskylä: PS-kustannus.
- Linnove, T.;& Kivijärvi, T. (2011). Osaamisen kasvattaminen - ongelmista onnistumisiin KasKas-ryhmässä. Teoksessa T. Aro;& M.-L. Laakso, *Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen* (ss. 148-167). Niilo Mäki Instituutti.
- Nurmi, P. (2013). *Lapsen ja nuoren viha*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Opettajien ammattijärjestö. (15. 09 2024). Haettu 01 2025 osoitteesta Opettajien ammattijärjestön työolobarometri: <https://www.oaj.fi/ajankohtaista/julkaisut/2024/opetusalan-tyoolobarometri/>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2022). *Opetus- ja kulttuuriministeriö (OKM)*. Noudettu osoitteesta Lapsen tuki varhaiskasvatuksessa: <https://okm.fi/lapsen-tuki-varhaiskasvatuksessa>
- Opetushallitus. (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2022*.
- Puusa, A.;& Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Riihonen, R.;& Koskinen, M. (2020). *Kuinka kiukku kesytetään?* Jyväskylä: PS-kustannus.
- Rothenberg, W. S.-H.-D. (2022). *Predicting child aggression: The role of parent and child endorsement of reactive aggression across 13 cultural groups in 9 nations*. *Aggressive Behavior*. Retrieved from Wiley-Online Library: <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1002/ab.2206>
- Simberg, S. (2024). Opettajalla on oikeus koskemattomuuteen. *OAJ blogiartikkeli*.
- Terhi, P.;& Jankola, K. (1991). *Henkinen väkivalta työelämässä*.
- Tuomi, J.;& Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2 2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023*. Noudettu osoitteesta https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf
- Työterveyslaitos. (2015). *Stop väkivallalle kouluissa ja päiväkodeissa*. Helsinki.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

SAATEKIRJE

Hei!

Opiskelemme varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelmassa kolmatta vuotta Turun yliopiston Rauman kampuksella ja teemme kandidaatintutkielmaa varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksista fyysisestä väkivaltaa käyttävän lapsen kanssa toimimisesta. Ohjaajanamme toimii professori Sara Sintonen.

Tutkimus on osoitettu kunnallisen varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kyselylomake välitetään kahden satakuntalaisen kunnan varhaiskasvatyüksiköihin. Toivoisimme, että sinulla olisi hetki aikaa osallistua tutkimukseen täyttämällä sähköinen kyselylomake alla olevan linkin kautta. Kyselyyn vastaaminen kestää noin 20 minuuttia. Jokainen vastaus on meille todella arvokas, sillä tämänkin tutkimuksen avulla voimme kehittää varhaiskasvatukseen liittyvää työtä. Vastaathan kyselyyn 21.1.2025 mennessä, kiitos.

Käsitlemme vastaukset luottamuksellisesti ja anonymisti, joten yksittäisiä henkilöitä, ammattiryhmiä tai varhaiskasvatyüksiköitä ei voi tutkimuksesta tunnistaa.

Kandidaatintutkielman valmistuttua meiltä voi kysellä tutkimustuloksiin ja tutkimukseen liittyvistä asioista. Tähän tutkimukseen liittyvä tietosuojailmoitus löytyy linkin takaa:

<https://seafile.utu.fi/d/792a8c9ec4de4dc3b2c5/>

Kyselyyn pääset tästä linkistä: <https://link.webropolsurveys.com/S/B6B91357E010D0D7>

Jos kyselystä ilmenee jotakin kysyttävää, otattehan meihin yhteyttä lähettämällä viestiä alla oleviin sähköpostiosoitteeseen.

Kiitos mielenkiinnostasi.

Ystävällisin terveisin,

Krista Eklund
kmeklu@utu.fi

Karolina Grönberg
kigron@utu.fi

Liite 2. Tietosuojailmoitus

<ul style="list-style-type: none"> • Rekisterin nimi 	Fyysinen väkivalta varhaiskasvatuksessa_kandi
<ul style="list-style-type: none"> • Rekisterinpitäjä 	Turun Yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta, Rauman opettajankoulutuslaitos
<ul style="list-style-type: none"> • Tietosuojavastaavan yhteystiedot 	dpo@utu.fi
<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimuksen kuvaus 	Teemme kandidaatin tutkintoon liittyvää opinnäytettä Turun yliopiston opettajankoulutuslaitoksella. Tutkimusta varten kerätään kyselylomakkeen avulla aineistoa koskien varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia fyysistä väkivaltaa käyttävän lapsen kanssa toimimisesta. Tutkimuksen tavoitteena on tutkia varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia fyysistä väkivaltaa käyttävän lapsen kanssa toimimisesta sekä minkälaisia valmiuksia henkilöstöllä on toimia kyseisissä tilanteissa.
<ul style="list-style-type: none"> • Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus ja käsittelyperuste 	<p>Tutkimuksen aikana kerätään tieto kunnasta, jossa vastaaja työskentelee, varhaiskasvatusyksikön koko, työvuodet, minkä ikäisten lasten ryhmissä vastaaja on työskennellyt, sekä vastaajan ammattinimike. Lisäksi kyselyssä selvitetään vastaajan omia kokemuksia tutkimuksen aiheeseen liittyen avointen kysymysten avulla.</p> <p>Henkilötietojen EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaisena käsittelyperuste: Käsittely on tarpeen tieteellistä tutkimusta varten (yleinen etu 6 art. 1 e- kohta) Käsittely perustuu yliopistolain (558/2007) 2§:ssä asetettuun yliopiston tehtävään ja sen toteuttamiseen yleisen edun nimissä.</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Yhteyshenkilö 	<p>Krista Eklund kmeklu@utu.fi</p> <p>Karolina Grönberg kigron@utu.fi</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Henkilötietoryhmät 	Tutkittavista on kerättyä seuraavia tietoja: Suostumus tutkimukseen osallistumisesta.
<ul style="list-style-type: none"> • Tietojen alkuperä 	Tiedot ja aineisto kerätään suoraan tutkimukseen osallistuneilta.

<ul style="list-style-type: none"> Henkilötietojen säilytysaika 	<p>Webropol- kyselylomakkeen vastauksista kootaan tiedosto, jota säilytetään Turun yliopiston seafife-pilvipalvelussa. Tiedostot hävitetään kolmen kuukauden sisällä kandidaatin tutkielman valmistumisesta.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Mahdolliset vastaanottajat 	<p>Henkilötietoja ei siirretä eikä luovuteta tutkimusryhmän ulkopuolelle.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Mahdolliset siirrot kolmansiin maihin 	<p>Henkilötietoja ei luovuteta EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Rekisteröidyn oikeudet 	<p>Rekisteröidyllä on oikeus pyytää pääsy häntä itseään koskeviin henkilötietoihin sekä oikeus pyytää tietojensa oikaisemista tai poistamista taikka käsittelyn rajoittamista tai vastustaa niiden käsittelyä. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta tieteellisessä tai historiallisessa tutkimustarkoituksessa silloin, kun poisto-oikeus todennäköisesti estää käsittelyn tai vaikeuttaa sitä suuresti.</p> <p>Poisto-oikeuden toteuttamista arvioidaan tapauskohtaisesti.</p> <p>Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Henkilötietojen suojaamisen periaatteet 	<p>Kyselyn vastaukset säilytetään Turun yliopiston Webropol- ja Seafife-pilvipalvelussa, jonne kirjautuminen vaatii kaksivaiheisen tunnistautumisen.</p>
<ul style="list-style-type: none"> Valitusoikeus valvontaviranomaiselle 	<p>Tutkimukseen osallistuja voi tehdä valituksen tietosuojavaltuutetulle, mikäli kokee tietojaan käsiteltäneen tietosuojalainsäädännön vastaisesti.</p> <p>Tietosuojavaltuutetun yhteystiedot: Tietosuojavaltuutetun toimisto Käyntiosoite: Lintulahdenkuja 4, 00530 Helsinki Postiosoite: PL 800, 00531 Helsinki Puhelinvaihe: 029 566 6700 Sähköposti (kirjaamo): tietosuoja(at)om.fi</p>

Liite 3. Kysely

Varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemukset fyysistä väkivaltaa käyttävän lapsen kanssa toimimisesta

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Tällä kyselylomakkeella kerätään tietoa varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksista fyysistä väkivaltaa käyttävän lapsen kanssa toimimisesta. Kyselylomake on osa kandidaatintutkielmaa. Kyselyyn toivotaan vastauksia varhaiskasvatuksen henkilöstöltä, riippumatta ammattinimikkeestä.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja anonymisti, eikä tuloksista voida tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Aineistoa tullaan käsittelemään hyvän tieteellisen käytännön mukaan. Tähän tutkimukseen liittyvä tietosuojailmoitus löytyy linkin takaa: <https://seafile.utu.fi/d/792a8c9ec4de4dc3b2c5/>

Kyselylomake koostuu monivalintakysymyksistä sekä avoimista kysymyksistä ja sen täyttämiseen kuluu aikaa noin 15–20 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen on mahdollista 21.1.2025 asti.

Vastaamme mielellämme mahdollisiin tutkimusta koskeviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin,

Krista Eklund
kmeklu@utu.fi

Karolina Grönberg
kigron@utu.fi

Suostun tutkimukseen vapaaehtoisesti, ymmärrän, että voin keskeyttää tutkimukseen osallistumisen missä vain kyselyn vaiheessa, ja että tietojani käsitellään anonymisti. *

Kyllä

TAUSTATIEDOT:**1. Mikä on ammattinimikkeesi? ***

- Ryhmäavustaja
- Lastenhoitaja
- Varhaiskasvatuksen sosionomi
- Varhaiskasvatuksen opettaja (ent. lastentarhanopettaja)
- Varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja
- Muu, mikä? _____

2. Työkokemuksesi? *

- Alle 1 vuotta
- 1–2 vuotta
- 3–5 vuotta
- 6–10 vuotta
- 11–20 vuotta
- Yli 21 vuotta

3. Kaupunki / kunta, jossa työskentelet?

---

4. Päiväkodin lapsiluku? (lukumäärä suurinpiirtein) *

---

5. Minkälaisissa ryhmissä olet työskennellyt työurasi aikana? *

- Alle 3-vuotiaiden ryhmä
- Yli 3-vuotiaiden ryhmä
- Esiopetus

LAPSEN TOIMESTA TAPAHTUVA VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖÖN KOHDISTUVA FYYSSINEN VÄKIVALTA:

Fyysinen väkivalta:

Yleisesti väkivallalla voidaan ymmärtää mitä tahansa hyökkäävää käyttäytymistä, jonka tarkoituksena on tietoisesti vahingoittaa toista ihmistä. Fyysisellä väkivallalla ymmärretään henkilöä tai ryhmää vastaan kohdistuvaa sellaisen voiman käyttämistä, joka voi aiheuttaa fyysisen, seksuaalisen tai henkisen vamman. Tähän väkivaltatyyppeihin kuuluvat muun muassa lyöminen, potkiminen, läimäyttäminen, iskeminen, työntäminen, tuuppiminen, pureminen ja nipistely.

6. Kuinka usein urasi aikana olet kohdannut lapsen toimesta tapahtuvaa varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa? (itseesi tai kollegoihin kohdistuvaa) *

- Erittäin usein
- Melko usein
- Joskus
- Harvoin
- En koskaan

6.1. Minkälaista lapsen toimesta tapahtuvaa varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa olet kohdannut? *

---

7. Millaisissa tilanteissa olet kohdannut lapsen toimesta tapahtuvaa varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa? *

- Leikki-tilanteet
- Siirtymätilanteet
- Yllättävät ja muuttuvat tilanteet
- Ohjatut toimintatuokiot
- Varhaiskasvatukseen saapuminen ja kotiinlähtö
- Ruokailut
- Lepohetket
- Henkilöstömuutokset (esim. uudet ja/ tai vaihtuvat sijaiset)
- Muut tilanteet, mitkä? _____
- En missään tilanteessa

7.1. Kuvaile edellä mainittua tilannetta/tilanteita oman kokemuksesi kannalta. *

OMAT VALMIUDET KOHDATA LAPSEN TOIMESTA TAPAHTUVAA FYYSISTÄ VÄKIVALTA:**8. Millaiseksi koet valmiutesi kohdata lapsen toimesta tapahtuvaa varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuvaa fyysistä väkivaltaa? ***

- Hyväksi
- Melko hyväksi
- En hyväksi enkä huonoksi
- Melko huonoksi
- Huonoksi

9. Millaisia valmiuksia olet saanut lapsen toimesta tapahtuvan fyysisen väkivallan kohtaamiseksi? (esim. koulutus, työyhteisö) *

---

10. Millaisia valmiuksia koet tarvitsevasi kohdataksesi lapsen toimesta tapahtuvaa fyysistä väkivaltaa? *

---

11. Koetko saavasi tukea tilanteissa, joissa olet itse joutunut fyysisen väkivallan kohteeksi? *

- Kyllä
- En
- En osaa sanoa
- En ole joutunut työssäni fyysisen väkivallan kohteeksi, enkä näin ollen ole tarvinnut tukea kyseisissä tilanteissa

11.1. Jos saat jotain tukea tilanteissa, joissa olet itse joutunut fyysisen väkivallan kohteeksi, niin keneltä saat tukea? *

- Esihenkilöltä
- Oman tiimin jäseniltä
- Erityisopettajalta
- Työkavereilta
- Työterveyshuollolta
- Työpaikan ulkopuolelta (esim. perhe ja ystävät)
- Muilta, keneltä? _____

12. Onko varhaiskasvatustyksikössänne käytössä jokin malli tai toimintatapa varhaiskasvatuksen henkilöstön kokeman fyysisen väkivallan kohtaamiseksi? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

13. Heikentääkö lapsen toimesta tapahtuva varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuva fyysinen väkivalta omaa työmotivaatiotasi? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

14. Heikentääkö lapsen toimesta tapahtuva varhaiskasvatuksen henkilöstöön kohdistuva fyysinen väkivalta työssä jaksamistasi? *

- Kyllä
- Ei
- En osaa sanoa

15. Jos haluat aiempien vastausten lisäksi vielä lisätä tai kertoa meille jotain, sana on vapaa :)
